

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Кафедра публічного управління та адміністрування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ЗА ДРУГИМ РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ (МАГІСТР)

**на тему: «Формування місцевого бюджету на прикладі бюджету
Прибузької сільської ради».**

Виконала: студентка 6 курсу 637 групи

Галузі знань:

28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальності:

281 Публічне управління та

адміністрування

Іванова Валерія Валеріївна

Керівник: к.ю.н, доцент

Валецька Оксана Валеріївна

м. Миколаїв - 2022 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	6
1.1. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері фінансової діяльності.....	6
1.2. Сутність і характеристика місцевого бюджету.....	13
1.3. Структура та складові доходів місцевих бюджетів.....	24
1.4. Структура та складові видатків місцевих бюджетів.....	35
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ БЮДЖЕТУ ПРИБУЗЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ).....	45
2.1. Оцінка ефективності виконання місцевих бюджетів за доходами....	45
2.2. Оцінка ефективності виконання місцевих бюджетів за видатками...	51
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	56
3.1. Проблеми формування доходів місцевих бюджетів	56
3.2. Перспективи формування доходів місцевих бюджетів	60
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах сучасного розвитку економічних відносин в Україні (на фоні бюджетної децентралізації) значно посилюється роль місцевих бюджетів в економічному і соціальному розвитку територій, тому виникає необхідність ґрунтовного дослідження місцевих бюджетів, збагачення та зміцнення фінансової зв'язків органів місцевої влади, розв'язання низки проблем, які пов'язані з вдосконаленням та поліпшенням шляхів використання фінансових ресурсів адміністративно-територіальних одиниць.

Місцеві бюджети є невід'ємною частиною бюджетної системи України, які впливають на рівень соціально-економічного розвитку регіонів і, як наслідок, на економічне становище держави в цілому. Місцеві бюджети мають цілком вагомий вплив на вирішення загальнодержавних, економічних і соціальних питань: розвиток інфраструктури регіонів, фінансування агропромислового комплексу, промисловості і енергетики, будівництва. Разом з тим, основними напрямками використання регіональних бюджетних ресурсів України є фінансування соціального захисту і соціального забезпечення, охорони здоров'я та освіти. З огляду на це слід зазначити, що на сучасному етапі ринкових перетворень місцеві бюджети повинні бути дійовим засобом впливу на регіональну економіку. Таким чином, формування місцевого бюджету в умовах реформування суспільних фінансових відносин має практичний та теоритичний науковий інтерес.

Ступінь дослідження теми. Тому особливого значення набуває комплексне теоретичне і практичне дослідження місцевих бюджетів. Питання теоретичних аспектів сутності місцевих бюджетів у світовій економічній науці висвітлені у працях західних вчених: А. Вагнера, Л. Штейна, Л. Косса. В Україні даному питанню присвячено багато

праць вітчизняних науковців. Це такі, як О. Василик, І. Луніна, К. Павлюк, В. Кириленко, В. Кравченко, С. Слухай, С. Юрій та інші.

Проте враховуючи, що із розвитком бюджетної системи виникають нові завдання та проблеми, постають і погляди на їх розв'язання, деякі питання потребують подальшого дослідження.

Об'єкт дослідження – є особливості функціонування місцевих бюджетів в Україні на прикладі Прибузької сільської ради Вознесенського району Миколаївської області.

Предметом дослідження обрано теоретико-методологічні та організаційно-практичні аспекти функціонування місцевих бюджетів та аналізу витрат та доходів місцевого бюджету.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є визначення особливостей функціонування місцевих бюджетів в Україні, формування доходів та видатків місцевого бюджету.

Відповідно до визначеної мети дослідження передбачено вирішення наступних завдань:

- проаналізувати повноваження органів місцевого самоврядування у сфері фінансової діяльності;
- визначити сутність, характеристики місцевих бюджетів;
- дослідити структуру та складові доходів місцевих бюджетів;
- визначити структуру та складові видатків місцевих бюджетів;
- проаналізувати ефективність виконання місцевих бюджетів за доходами;
- проаналізувати ефективність виконання місцевих бюджетів за видатками;
- визначити проблеми формування доходів місцевих бюджетів;
- дослідити перспективи формування доходів та використання видатків місцевих бюджетів.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалися наступні методи дослідження: індукція та дедукція; теоретичне узагальнення і порівняння; причинно-наслідковий зв'язок та абстрактно-логічний; спостереження.

(Досліджується у розділі 2).

Інформаційна база дослідження в магістерській роботі представлена науковими публікаціями з питань функціонування бюджетної системи, Бюджетним кодексом України, законами України та нормативно-правовими актами всіх типів, науковими посібниками, публікаціями в спеціалізованих виданнях, статистичним матеріалом, даними підприємства.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів та восьми підрозділів, 78 сторінок, висновків та списку використаної літератури і джерел, який налічує 43 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері фінансової діяльності

Фінансова діяльність органів державної влади передбачає розподіл і перерозподіл грошових коштів ресурсів, які формуються у складі валового внутрішнього продукту та національного доходу. Це об'єктивно необхідна тому, що її існування виникає через попит суспільства на товари — грошові відносини ефективні, але не виникають самі по собі. Їх використання вимагає цілеспрямованої діяльності громадськості, їх асоціацій і муніципалітетів. Нині одним із пріоритетних напрямків фінансового права є вивчення характеру фінансової діяльності органів державної влади, а також визначити характерні риси нормативні акти. Для визначення і підтвердження об'єктивних передумов для формування і здійснення фінансової діяльності в країні і муніципалітетах, фактори створення сучасної фінансової системи набули особливого значення через погляди, висловлені в літературі, що ставлять під сумнів погляди, які переважають. Здійснення фінансової діяльності місцевого самоврядування передбачає створення чіткої правової системи в сфері місцевого самоврядування. Успіх системи залежить головним чином від того, чи в повній мірі закони і постанови відображають основні характеристики системи, пов'язаних з громадськістю.

Дослідження фінансової діяльності органів місцевої влади набуває все більшого значення через нестабільність грошових цінностей в суспільстві. Тому предметом цього дослідження є аналіз природи та сутності фінансової діяльності з точки зору принципів функціонування органів публічної влади. Ще одним важливим напрямком цього

дослідження є вивчення правових основ фінансової діяльності держави і муніципальних утворень, оскільки форма і політика її здійснення визначаються державою в ряді нормативних актів[28, с.455].

На основі аналізу фінансової діяльності органів публічної влади в Україні, висвітлено питання, які потребують вирішення на сучасному етапі та сформований концепт регулювання фінансової діяльності органів публічної влади.

В Україні функціонує наступна система органів місцевого самоврядування. Вертикаль системи органів місцевого самоврядування містить:

- сільську, селищну, міську раду;
- районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст;
- сільського, селищного, міського голову;
- виконавчі органи сільської, селищної, міської ради;
- старосту;
- органи самоорганізації населення

Представницький орган міського самоврядування здійснює попередній і наступний контроль як у бюджетній сфері, так і в межах комунального сектору. Попередній контроль здійснюється, як правило, при розгляді проектів місцевого бюджету. В даному випадку його предметом є дохідна та видаткова частини бюджету. Вони перевіряються на предмет їх відповідності пріоритетам соціально-економічного розвитку території та громади. Контрольні заходи можуть здійснюватися безпосередньо депутатами місцевих рад або утвореними комісіями, особливо з питань бюджету. Крім того, з метою детальнішого з'ясування окремих питань депутати можуть об'єднуватися у тимчасові контрольні комісії. Наступний контроль місцеві ради здійснюють на

етапі виконання бюджету та розгляду звіту про його виконання. Контроль на стадії виконання місцевого бюджету з боку місцевих рад здебільшого не здійснюється. Проте в окремих випадках депутатами перевіряються дотримання виконавчими органами місцевої влади безпосередня виконання бюджету затверджених місцевою радою бюджетних параметрів [39, с.223].

Завершальним етапом фінансового контролю місцевої ради є розгляд звіту про виконання місцевого бюджету та ухвалення рішення щодо нього. Контрольні заходи дають змогу визначити відмінність остаточних даних про виконання бюджету від норм, затверджених місцевою радою. При виявленні фактів перевищення повноважень органами виконавчої влади з розпорядження бюджетними коштами, а також випадків перевищення витрат над обсягом затверджених бюджетних призначень та інших порушень місцева рада має право звернутися до правоохоронних органів, щодо проведення ґрунтовної перевірки та притягнення винних до відповідальності.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» наділяє сільські, селищні та міські ради повноваженнями, які можуть бути ефективно використані для здійснення контрольних функцій у сфері управління фінансами територіальної громади. Основними з них є такі:

- заслуховування звіту сільського, селищного, міського голови про діяльність виконавчих органів рад;
- заслуховування звітів постійних комісій, керівників виконавчих органів ради та посадових осіб, яких вона призначає або затверджує;
- заслуховування повідомлень депутатів про роботу в раді, виконання ними доручень ради;
- розгляд запитів депутатів, прийняття рішень по запитах;

- скасування актів виконавчих органів ради, які не відповідають Конституції чи законам України, іншим актам законодавства, рішенням відповідної ради, прийнятим у межах її повноважень;
- прийняття рішень про наділення органів самоорганізації населення окремими власними повноваженнями органів місцевого самоврядування, а також про передачу коштів, матеріально-технічних та інших ресурсів, необхідних для їх здійснення;
- затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування;
- затвердження місцевого бюджету, внесення змін до нього; затвердження звіту про виконання відповідного бюджету;
- встановлення місцевих податків і зборів відповідно до Податкового кодексу України;
- утворення цільових фондів, затвердження положень про ці фонди;
- прийняття рішень щодо здійснення місцевих запозичень;
- прийняття рішень щодо передачі коштів з відповідного місцевого бюджету;
- прийняття рішень щодо надання відповідно до чинного законодавства пільг по місцевих податках і зборах, а також земельному податку;
- встановлення для підприємств, установ та організацій, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, розміру частки прибутку, яка підлягає зарахуванню до місцевого бюджету;
- прийняття рішень щодо відчуження відповідно до закону комунального майна;

- створення у разі необхідності органів і служб для забезпечення здійснення з іншими суб'єктами комунальної власності спільних проектів або спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, установ та організацій, визначення повноважень цих органів (служб);
- вирішення відповідно до законодавства питань про створення підприємствами комунальної власності спільних підприємств, у тому числі з іноземними інвестиціями;
- затвердження ставок земельного податку відповідно до Податкового кодексу України;
- заслуховування інформації прокурорів та керівників органів внутрішніх справ про стан законності, боротьби із злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території» [21].

Дещо схожими повноваженнями у сфері фінансового контролю наділені обласні та районні ради:

- заслуховування звітів постійних комісій, керівників органів, які рада утворює, обирає та призначає;
- розгляд запитів депутатів, прийняття рішень по них;
- затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно району, області, цільових програм з інших питань, заслуховування звітів про їх виконання;
- затвердження відповідно районних, обласних бюджетів, внесення змін до них, затвердження звітів про їх виконання;
- розподіл переданих з державного бюджету коштів у вигляді дотацій, субвенцій відповідно між районними бюджетами, місцевими бюджетами міст обласного значення, сіл, селищ, міст районного значення;

- вирішення за дорученням відповідних рад питань про продаж, передачу в оренду, концесію або під заставу об'єктів комунальної власності, які забезпечують спільні потреби територіальних громад і перебувають в управлінні районних, обласних рад, а також придбання таких об'єктів в установленому законом порядку;
- вирішення в установленому законом порядку питань щодо управління об'єктами спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, що перебувають в управлінні районних і обласних рад; призначення і звільнення їх керівників;
- заслуховування звітів голів місцевих державних адміністрацій, їх заступників, керівників структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій про виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку, бюджету, рішень ради із зазначених питань, а також про здійснення місцевими державними адміністраціями делегованих їм радою повноважень;
- прийняття рішень про звернення до суду щодо визнання незаконними актів місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій, які обмежують права територіальних громад у сфері їх спільних інтересів, а також повноваження районних, обласних рад та їх органів;
- заслуховування інформації прокурорів та керівників органів внутрішніх справ про стан законності, боротьби із злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території;
- встановлення тарифів на житлово-комунальні послуги, які надаються підприємствами, що перебувають у спільній власності територіальних громад, представництво інтересів яких здійснює відповідна районна чи обласна рада, а також суб'єктами

господарювання, що здійснюють управління (експлуатацію) цілісними майновими комплексами таких підприємств» [21].

Якість реалізації місцевими радами контрольних функцій у сфері управління фінансами територіальних громад переважно залежить від ефективної діяльності у цій сфері депутатів. Основні повноваження депутата у сфері фінансового контролю полягають в наявності в нього права ухвального голосу з усіх питань, які розглядаються на сесіях ради, а також на засіданнях постійних та інших комісій ради, до складу яких його обрано. Своїм голосуванням або неголосовуванням депутати висловлюють свою підтримку того чи іншого рішення [21].

Крім цього, депутат місцевої ради має право звернутися із запитом чи зверненням до керівників ради та її органів, сільського, селищного, міського голови, керівників органів, підприємств, установ та організацій, що розташовані або зареєстровані на відповідній території, а депутат міської (міста обласного значення), районної, обласної ради – також до голови місцевої державної адміністрації з питань, віднесених до відання ради. З метою забезпечення фінансового контролю такі запити можуть стосуватися отримання детальної та достовірної інформації про формування та використання коштів місцевого бюджету. Орган чи посадова особа, до яких звернено запит, зобов'язані на сесії ради дати усну чи письмову відповідь на запит чи звернення у строки і в порядку, встановлені радою відповідно до закону. За результатами розгляду запиту рада приймає рішення.

Виконавчі органи місцевого самоврядування також мають певні контрольні повноваження. Для забезпечення виконання місцевих бюджетів, виконками мають право вживати заходів щодо виявлення та усунення відмінностей від установлених правил обліку та використання бюджетних коштів.

1.2. Сутність, характеристики місцевих бюджетів

Бюджет посідає провідне місце у фінансовій системі кожної держави незалежно від політичної системи, політичного режиму, адміністративно-територіального устрою. На відміну від інших ланок фінансової системи, бюджет охоплює усе суспільство, усіх юридичних і фізичних осіб.

Економічна природа місцевого бюджету проявляється в тому, що за його допомогою органи місцевого самоврядування намагаються надати суспільству унікальні блага та послуги за принципом територіального поділу, що істотно впливає на рівень добробуту та якість життя.

За своєю формою місцевий бюджет – це основний фінансовий план органів місцевого самоврядування, за матеріальним змістом – централізований фонд їх фінансових ресурсів [3, с. 12]. Аналізуючи теоретичні аспекти даної проблематики, вважаємо необхідним розглянути та глибше зануритися в дослідження змісту та аспектів поняття «місцеві бюджети» та закономірності їх функціонування.

«Історично потужний розвиток теоретичних основ існування місцевих бюджетів як головної ланки фінансів місцевих органів влади відбувся наприкінці XIX – на початку XX століття в Німеччині. Найбільш яскравими представниками німецької економічної школи були Л. Штейн, Р. Вагнер та Р. фон Кауфман. Вони ставили в центр своїх досліджень проблему необхідності окремих досліджень, крім державних та приватних фінансів, також такої ланки фінансової системи, як фінанси місцевих громад або місцеві фінанси» [11].

Проте усвідомлення економічної суті місцевого бюджету пройшло досить довгий шлях свого становлення. Хоча економічні відносини формування місцевих фінансових ресурсів були відомі ще у феодальному

суспільстві, перші наукові визначення місцевого бюджету з'явилися тільки на початку XIX століття.

Так, вперше поняття «місцевий бюджет» згадується в енциклопедичному словнику Блокгауза та Єфрона, де стверджується, що місцевий бюджет, з погляду держави, – це загальний фінансовий закон місцевої общини, на якому базується розпис доходів та витрат общини, а також забезпечення виконання доходів та витрат держави загалом. У даному тлумаченні місцевого бюджету переважають лише функціональні аспекти над економічними, проте вже в цей період деякі вчені досить ґрунтовно формулюють його економічну суть. Так, італійський учений фінансист Л. Косса у праці «Основи фінансової науки» формулює такі вимоги до місцевого бюджету: витрати бюджету общини повинні узгоджуватися з надавачами коштів, а місцева влада, якій доручено витратити ці суми, підлягає серйозному контролю[11].

«У фінансовій теорії немає єдиного загальноприйнятого визначення місцевих бюджетів. Як свідчать результати ознайомлення з основними науковими працями, в економічній літературі місцеві бюджети трактуються як план місцевого господарювання; фонди грошових фінансових ресурсів; сукупність економічних грошових відносин; реальні ресурси. Так, на початку XX ст. М. Смірнов місцеві бюджети розглядав як сукупність завдань, доручених місцевим органам влади, та сукупність ресурсів, які є в їх розпорядженні для виконання поставлених перед ними завдань» [4, с.50].

У визначенні місцевих бюджетів І. Озерова, А. Оптівцева та Ф. Юрлава, на відміну від досить загального трактування сутності місцевих бюджетів М. Смірновим, відзначено соціальне призначення місцевих бюджетів та вказується, що фінансування місцевих потреб проводиться за рахунок дохідних джерел [5, с.512].

«Можливо відмітити, що місцеві бюджети є особливою формою розподільчих та економічних відносин, щодо формування, розподілу та використання фонду фінансових ресурсів, які знаходяться у розпорядженні місцевих органів влади, виокремлення частини вартості суспільного продукту, і призначені для соціально-економічного розвитку регіону, задоволення різноманітних соціально-культурних, побутових та комунальних потреб членів територіальної громади та в якому формування сприятливого середовища для створення валового внутрішнього продукту і розширеного відтворення» [8, с.487].

Важливо виокремити наступні визначальні характеристики місцевих бюджетів, які виділяють їх із загальної системи економічних відносин:

- покриття дохідної частини місцевих бюджетів об'єктивно залежить від економічного потенціалу адміністративно-територіальної одиниці та суб'єктивно – від побудови системи міжбюджетних відносин;
- сфера дії місцевих бюджетів регламентована не тільки Бюджетним кодексом, але й іншими нормативно-правовими актами;
- учасниками бюджетних відносин є, з одного боку, місцеві органи влади, а з іншого – підприємства, установи та населення;
- забезпечується трансфер фінансових потоків від платника податків до бюджету і виконується фінансування установ і організацій, які знаходяться на бюджетному утриманні;
- місцеві бюджети, мобілізуючи фінансові ресурси на необхідних ділянках і напрямках, дозволяють виконувати державне регулювання регіональною економікою і забезпечують проведення соціальної політики;
- структура та склад місцевих бюджетів визначається адміністративно-територіальним поділом України: кожна адміністративно-територіальна одиниця створює власний бюджет, який є

самостійним фінансовим базисом діяльності органів місцевого самоврядування. [21].

«Бюджетний кодекс України відносить до поняття «місцеві бюджети» бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування»[1]; до «бюджетів місцевого самоврядування» - бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань.

Так, В. Опарін характеризує місцевий бюджет водночас і як економічну категорію, і як правову, і як категорію за матеріальним змістом [42, с.208]. В. Кравченко також розглядає місцевий бюджет в трьох аспектах: «По-перше, це правовий акт, згідно з яким виконавчі органи влади отримують легітимне право на розпорядження певними фондами грошових ресурсів. По-друге, це план (кошторис) видатків і доходів відповідного місцевого органу влади чи самоврядування. По-третє, це економічна категорія, оскільки бюджет є закономірним економічним атрибутом будь-якої самостійної територіальної одиниці, наділеної відповідним правовим статусом»[8, с.487].

Але О. Василик, К. Павлюк визначають, що «економічна сутність місцевих бюджетів виявляється у формуванні грошових фондів, які є фінансовим забезпеченням діяльності місцевих рад і місцевих державних адміністрацій, та використанні цих фондів на фінансування, утримання й розвиток соціальної інфраструктури, місцевого господарства» [2,с.608]. Науковці зазначають, що місцеві бюджети як економічна категорія відображають «грошові відносини, що виникають між місцевими органами самоврядування та суб'єктами розподілу створеної вартості у процесі формування територіальних фондів коштів, які використовуються на соціально-економічний розвиток регіонів і поліпшення добробуту їхнього населення. Як фінансовий план місцевий бюджет характеризується системою організованих органами місцевого

самоврядування заходів щодо соціального й економічного розвитку регіону і складається з двох частин - доходів і видатків» [2, с.608].

О. Сунцова підкреслює, що місцевий бюджет як економічна категорія «має певні, властиві лише йому, особливості - зосередження частини ВВП в руках органу місцевого самоврядування з його подальшим використанням на місцеві потреби та його перерозподіл між галузями виробництва й адміністративно-територіальними утвореннями» [13, с. 560].

«На економічну сутність місцевих бюджетів також впливають об'єктивні і суб'єктивні фактори, до *об'єктивних* належать стан економіки, характер виробничих відносин, рівень розвитку продуктивних сил, а також особливості, притаманні окремим областям:

- природні (наявність корисних копалин, нафти, газу);
- економічні (структура народного господарства);
- соціальні (кількість учнів, хворих, лікарняних ліжок, соціально-культурних закладів тощо);

До суб'єктивних - зовнішню і внутрішню політику держави, прогнози економічного розвитку та економічної ситуації. Разом з тим, виходячи з теоретичних основ бюджетного регулювання, безперечно, важливим є визначення економічної сутності місцевих бюджетів як складової системи соціально-економічного розвитку, яка полягає у сукупності фінансово-економічних відносин, що виникають у процесі перерозподілу валової доданої вартості регіону з метою формування та використання фінансових ресурсів територіальних громад, спрямованих на економічне зростання адміністративно-територіальних одиниць та підвищення добробуту населення» [4, с. 51].

«Місцеві бюджети виступають у формах фінансового плану та звіту про виконання бюджету. Від державного їх відрізняє статус (вони затверджуються рішенням представницьких органів влади, але, на

відміну від державного бюджету, не мають юридичного статусу закону) та сфера дії – вони діють в рамках конкретного регіону чи населеного пункту і обов'язкові до виконання лише для юридичних осіб, що знаходяться у відданні відповідної громади, та жителів відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Таким чином, місцеві бюджети можна вважати наслідком фінансово-господарської або економічної діяльності окремої території, оскільки через них формуються і використовуються регіональні грошові фонди, а за їх станом можна визначити тенденцію основних показників регіональної економіки. Відповідно до цього, місцеві бюджети є важливим економічним важелем регіонального розвитку, за допомогою якого забезпечується контроль за станом виробництва в регіоні, що, в свою чергу, надає бюджету вагомого значення економічної категорії, через яку відображаються реальні економічні відносини.

Тож *місцеві бюджети* - це сукупність економічних та грошових відносин, що виникають у зв'язку з утворенням та використанням грошових фондів місцевих органів влади в процесі перерозподілу національного доходу з метою задоволення потреб суспільства.

За своїм змістом місцеві бюджети є цільовими фондами грошових засобів, що знаходяться у розпорядженні місцевих органів влади, які в сукупності з коштами муніципальних підприємств, іншими регіональними фондами та накопичуваннями утворюють фінансові ресурси місцевого самоврядування для забезпечення і виконання покладених на них функцій.

Цим підкреслено статус місцевих бюджетів як бюджетів адміністративно-територіальних одиниць і їх відмінність від державного бюджету як «центрального» чи «централізованого».

Прийнятий у 2001 році Бюджетний кодекс України вніс зміни у побудову вітчизняної бюджетної системи, дав нове трактування засад її

організації, місця і ролі в її складі місцевих бюджетів; визначив процедури бюджетного процесу, повноваження органів державної влади, які здійснюють контроль за дотриманням бюджетного законодавства; встановив відповідальність за бюджетні правопорушення»[1].

«Характерною ознакою сучасної побудови бюджетної системи України є самостійність усіх бюджетів. Місцеві бюджети одного рівня не можуть бути включені до місцевих бюджетів іншого рівня. Бюджетний кодекс України визначає, що самостійність місцевих бюджетів гарантується власними та законодавчо закріпленими за ними на стабільній основі загальнодержавними доходами, а також правом самостійно визначити напрями використання коштів»[1].

«Місцеві бюджети займають не лише важливе місце в бюджетній системі, але й одне з центральних місць в економічній системі кожної держави, їх роль і значення безпосередньо зумовлені типом економічної системи, обраними цілями та пріоритетами суспільного розвитку.

Бюджет, як фінансова категорія, є формою акумуляції фінансових ресурсів, призначених для забезпечення виконання функцій держави. За своєю суттю бюджет наділений суспільною рисою, оскільки він є джерелом фінансування суспільних потреб. За призначенням бюджет відображає засіб збалансування суспільних потреб із фінансовими ресурсами за умов їх обмеженості.

Реалізація бюджету як фінансової категорії проявляється в:

- утворенні фондів фінансових ресурсів;
- використанні бюджетних ресурсів;
- контролі за рухом бюджетних ресурсів.

Бюджет повинен відповідати певним вимогам. Однією з вимог є необхідність універсальності побудови бюджету.

Місцеві бюджети – основа місцевого фінансового господарства адміністративно-територіальної одиниці. Показуючи стан місцевого

фінансового господарства, в бюджеті відображаються доходи та видатки певної адміністративно-територіальної одиниці, які, відповідно до Бюджетного кодексу та інших законодавчих актів, зараховуються у бюджет і проводяться з нього. Необхідно зазначити, що не всі доходи, які акумулюються на даній території, зараховуються у місцеві бюджети, а також не всі видатки, які проводяться на цій же території, відображаються у місцевих бюджетах. Пояснюється це тим, що такі податки, як ПДВ, акцизний збір та інші сплачуються до Державного бюджету, частина закладів, що розташовані в конкретному регіоні, та заходів загальнодержавного значення фінансуються з Державного бюджету.

Наступна вимога до місцевого бюджету - їх публічність. Дана вимога полягає в тому, що бюджет повинен бути оприлюднений що дозволяє громадянину контролювати використання коштів, податкових вилучень і фінансування видатків. Публічність бюджету забезпечує прозорість бюджетних процесів та процедур.

Основним призначенням місцевих бюджетів, на наш погляд, є фінансове забезпечення розвитку регіонів, вирішення соціально-економічних потреб органів місцевого самоврядування та громад безпосередньо. Проте механізм перерозподілу бюджетних коштів виступає об'єктом централізованого державного регулювання і багато в чому визначається системою оподаткування, монетарною політикою і макроекономічними факторами. Тому необхідність його постійного вдосконалення є важливим аспектом розвитку фінансової системи. Це вимагає визначення такого перерозподілу, який зумовлений потребою підтримання певного життєвого рівня в окремих регіонах країни, а також забезпечення умов діяльності підприємств державної й недержавної форм господарювання.

Виходячи з того, що існують суттєві відмінності між кількісними інтересами публічної влади і менеджменту, з одного боку, та підприємницькими структурами і фізичними особами – з іншого, постає актуальною проблема використання завжди обмежених централізованих фінансових ресурсів» [6, с. 220].

Згідно з ст. 95 Конституції України, «бюджетна устрій України будується на засадах справедливого та неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами, місцеві бюджети є формою накопичення і використання бюджетних ресурсів, інструментом фінансового забезпечення та регулювання соціально-економічного розвитку регіону» [1].

В умовах ринкової економіки зростає роль місцевих бюджетів, але змінюються форми, методи та джерела їх впливу на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальної одиниці.

Відомо, що економічний розвиток держави складається з сумарного економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць, тому вагомим питанням є дослідження не тільки характеристики валового внутрішнього продукту держави, але і валової доданої вартості у розрізі регіонів. З цією метою проведемо аналіз динаміки питомої ваги валової доданої вартості адміністративно-територіальних одиниць з обмеженими фінансовими ресурсами в сумарному значенні валової доданої вартості.

«Економічна сутність місцевих бюджетів проявляється в їх призначенні. Вони виконують такі функції:

- перерозподільча (через місцеві бюджети відбувається формування, розподіл і використання грошових фондів, які є фінансовим забезпеченням діяльності місцевих органів влади);

- регулююча (місцеві бюджети є дійовим інструментом впливу місцевих органів управління на соціально-економічні процеси в регіонах та активним чинником господарських перетворень);

- соціальна (місцеві бюджети є основним важелем забезпечення соціальних гарантій населення, задекларованих в Конституції України);

- стимулююча (через систему бюджетного регулювання відбувається стимулювання економічної діяльності з метою ліквідації відмінностей у соціально-економічному розвитку регіонів України);

- контролююча (здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю підвладних місцевим органам влади підприємств, організацій, установ);

- інвестиційної, яка в період економічних реформ в Україні має стати однією з пріоритетних, тому що одним з основних чинників стійкого регіонального економічного розвитку є науково-технологічні інновації, застосування яких суттєво змінює обсяги та якість виробництва і споживання, а відтак значно впливає на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць»[1].

«Місцеві бюджети, як і державний включають загальний фонд, який охоплює всі надходження, що не мають певного видаткового призначення, спеціальний фонд, видатки з якого використовуються за конкретним цільовим призначенням. До складу місцевого бюджету входить резервний фонд, розмір якого відповідно до бюджетного кодексу не можуть перевищувати 1% загального фонду бюджету, який визначається органами місцевого самоврядування, та використовуються для непередбачених видатків (ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій, надання гуманітарної допомоги).

Бюджет розвитку формується для здійснення капітальних вкладень, інвестицій у регіональну економіку, з коштів від відчуження майна,

надходження від дивідендів, цільові субвенції на інвестиційні цілі.

Доходи місцевих бюджетів класифікуються таким чином:

- податкові;
- неподаткові;
- доходи від операцій з капіталом;
- трансферти.

Надходження місцевих бюджетів поділяються на

- власні (формується внаслідок рішень, які приймають органи місцевого самоврядування та належать місцевій владі і акумулюються нею за рахунок джерел, що є на підвідомчій території),
- закріплені (на довготривалій основі передаються до місцевих бюджетів у повному розмірі або за визначеною, єдиною для всіх бюджетів часткою),
- регулюючі, що зараховуються до відповідного рівня бюджетної системи у певному відсотковому співвідношенні.

У бюджетному кодексі визначено податки і збори, які повністю зараховуються до місцевого бюджету та становлять кошик доходів місцевого бюджету. Видатки місцевих бюджетів, поділяються на ті, що враховуються та не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

До перших належать: освіта, управління органами місцевого самоврядування, соціальний захист та соціальне забезпечення, культурно-освітні та театральні заходи, охорона здоров'я.

До другої групи належать видатки на: місцеву пожежну охорону, позашкільну освіту, обслуговування боргу органів місцевого самоврядування, транспорт дорожнє господарство» [1].

Якщо розглядати поняття «місцевий бюджет» крізь призму нормативно-правових актів, то підкреслимо, що місцевий бюджет – це,

перш за все, документ, який складає основу фінансової діяльності місцевих органів влади та забезпечує їх функціональну основу.

Соціально-економічну сутність поняття «місцевий бюджет» можна деталізувати за допомогою такого визначення: місцевий бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування для забезпечення виконання ними функцій і повноважень у питанні соціальних, економічних, культурних та інших позитивних змін адміністративно-територіальної одиниці. із забезпеченням підвищення рівня життя населення.

Таким чином, місцеві бюджети потрібно розглядати з наступних кутів зору:

- 1) нормативно-правовий акт, згідно з яким органу місцевого самоврядування надається право безпосереднього використання певних грошових коштів.
- 2) є планом видатків і доходів місцевого органу влади;
- 3) є економічною категорією, після бюджету природним економічним атрибутом будь-якої адміністративно-територіальної одиниці з правосуб'єктністю.

1.3. Структура та складові доходів місцевих бюджетів

Завдяки реалізації реформи місцевого самоврядування та бюджетної децентралізації в Україні було надано поштовх щодо забезпечення більшої фінансово-економічної незалежності та автономності територіальних громад. Розширення ресурсної бази для формування доходів місцевих бюджетів закладає основу для ефективного управління та виконання покладених на них функцій, а також безпосередньо впливає на підвищення рівня соціально-економічного

розвитку територіальних громад і рівня життя населення. Бюджетна децентралізація є однією із основних ланок для впровадження інших реформ та успішного розвитку держави в цілому. Отже, реформа фінансової децентралізації, яка була направлена на місцеві органи самоврядування, є актуальним напрямом дослідження та розгляду сутнісної складової децентралізації, доходів бюджету та аналізу поточного стану власних доходів місцевих бюджетів.

Доходи місцевих бюджетів надходять у постійне користування органів місцевого самоврядування на безповоротній основі та є підґрунтям їх фінансової незалежності, забезпечуючи бюджетну стабільність і фінансування видатків.

Доходи бюджету – це сукупність фінансових відносин, які беруть участь у процесі розподілу частини ВВП з метою формування цільових грошових фондів на рівні держави та місцевих органів самоврядування, призначених для фінансування власних функцій і зобов'язань, визначених згідно з чинним законодавством.

Відповідно до статті 63 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР «доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок власних, визначених законом, джерел і закріплених у встановленому законом порядку загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів»[5].

«Згідно зі статтею 9 Бюджетного кодексу України від 08.07.2010 р. № 2456-VI існує така класифікація доходів бюджету [1]:

1) Доходи бюджету класифікуються за такими розділами:

- податкові надходження;
- неподаткові надходження;
- доходи від операцій з капіталом;
- трансферти.

2) Податковими надходженнями визнаються встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні та місцеві податки і збори.

3) Неподатковими надходженнями визнаються:

- доходи від власності та підприємницької діяльності;
- адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності;
- інші неподаткові надходження

4) Трансфери – це кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній і безповоротній основі.

Складовими частинами бюджету, згідно зі статтею 13 Бюджетного кодексу України, є такі [1]:

1) Бюджет може складатися із загального та спеціального фондів.

2) Складовими частинами загального фонду бюджету є:

- всі доходи бюджету, крім тих, що призначені для зарахування до спеціального фонду бюджету;
- всі видатки бюджету, що здійснюються за рахунок надходжень загального фонду бюджету;
- кредитування бюджету (повернення кредитів до бюджету без визначення цільового спрямування та надання кредитів з бюджету, що здійснюється за рахунок надходжень із загального фонду бюджету);
- фінансування загального фонду бюджету.

3) Складовими частинами спеціального фонду бюджету є:

- доходи бюджету (включаючи власні надходження бюджетних установ), які мають цільове спрямування;
- видатки бюджету, що здійснюються за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету (у тому числі власних надходжень бюджетних установ);

- кредитування бюджету (повернення кредитів до бюджету з визначенням цільового спрямування та надання кредитів з бюджету, що здійснюється за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету);

- фінансування спеціального фонду бюджету.

4) Власні надходження бюджетних установ отримуються додатково до коштів загального фонду бюджету та включаються до спеціального фонду бюджету.

Власні надходження бюджетних установ – це кошти, отримані у встановленому порядку бюджетними установами як плата за надання послуг, виконання робіт, гранти, дотації та благодійні внески, а також кошти від реалізації продукції чи майна та іншої діяльності у встановленому порядку [1].

Одним із найважливіших способів для підвищення соціально-економічного розвитку територій, збільшення обсягів інвестицій та рівня життя громадян є децентралізація, особливо в питанні реформування механізму надання та формування фінансових ресурсів у місцевих органах самоврядування (бюджетна децентралізація).

Децентралізація – це процес передачі частини функцій та повноважень вищими рівнями управління нижчим (від центральних органів виконавчої влади до місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування); у широкому розумінні – ослаблення або скасування централізації.

Відомі вітчизняні науковці С. Юрій та В. Федосов зазначають, що за змістом бюджетна децентралізація становить передачу повноважень, функцій і компетентності від центрального уряду до органів місцевого самоврядування, що супроводжується передачею відповідних фінансових ресурсів.

«Практичне втілення бюджетної децентралізації означає, що органи місцевого самоврядування набувають більшої відповідальності та

в їх розпорядження надходить більше коштів» [3, с.14]. Отже, бюджетна децентралізація має прямий вплив на рівень фінансової автономії, а отже, фінансової незалежності та самостійності органів місцевого самоврядування.

Розглядаючи реформу бюджетної децентралізації в Україні, яка розпочалася у 2015 р., слід виділити наступні її етапи: [3, с.14].

1. **2015-2016 рр.:** запровадження нової системи міжбюджетних відносин шляхом внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України, які, у свою чергу, надали повноваження органам місцевого самоврядування формувати більш широку базу фінансових ресурсів. Уточнений перелік податкових надходжень, які повністю або в збільшеному обсязі залишаються в місцевих бюджетах, огляд уточненої бази оподаткування наведено в таблиці. 1.1.

Також затверджені зміни в законодавстві надали місцевим органам самоврядування:

- можливість самостійно формувати місцеві бюджети;
- можливість затверджувати місцеві бюджети незалежно від строків прийняття державного бюджету – до 25 грудня року, що передує плановому;
- полегшення системи надання місцевих гарантій і видаччі місцевих позик від міжнародних фінансових організацій шляхом впровадження принципу «мовчазної згоди» при погодженні таких операцій з Міністерством фінансів України;
- право надання місцевих зовнішніх позик усім містам обласного значення;
- право самостійного вибору установи для обслуговування коштів бюджету розвитку місцевих бюджетів та власних надходжень бюджетних органів;

- скасування індикативного планування Міністерством фінансів України показників місцевих бюджетів і доведення їх до місцевих бюджетів;

- розширювати перелік джерел доходів загального фонду;

- замінено систему балансування доходів і видатків місцевих бюджетів принципово новою системою вирівнювання податкоспроможності територій.

Таким чином, перший етап бюджетної (фінансової) децентралізації сприяв збільшенню фінансової забезпечення бюджету органів місцевого самоврядування та забезпечив формування нової системи управління бюджетними ресурсами.

Таблиця 1.1

Основні зміни щодо податкової бази для місцевих бюджетів після запровадження бюджетної децентралізації [1]

Податкові надходження	До бюджетної децентралізації, %	Після бюджетної децентралізації, %
Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)	25	64
Податок на прибуток приватних підприємств	0	10
Акцизний податок 0 100	0	100
Податок на нерухоме майно	1	0–3
Освітня субвенція	0	За затвердженою формулою
Медична субвенція	0	За затвердженою формулою

2) **2017 р. – по теперішній час:** другий етап характеризується продовженням внесення змін до чинних нормативно-правових актів. Так, об'єднаним територіальним громадам (далі – ОТГ) закріпили прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом і для кращого розподілу та використання ресурсів надали повноваження щодо реалізації діяльності по освітній і медичній програмам, розвитку інфраструктури громад шляхом виділення відповідних трансфертів (дотацій, субвенцій). Останні законодавчі зміни стосуються затвердження нового адміністративно-територіального устрою на базовому та субрегіональному рівнях у нашій країні, що повинно збільшити фінансову стійкість територіальних громад (підвищити їх конкурентоспроможність) і покращити рівень використання коштів для реалізації інвестиційних програм: 12 червня 2020 р. Кабінет Міністрів України затвердив новий адміністративно-територіальний устрій базового рівня (створено 1469 територіальних громад замість 11250). 17 липня 2020 р. Верховна Рада України прийняла Постанову № 3650 «Про утворення та ліквідацію районів». Згідно з цим документом тепер в Україні 136 районів (замість 490)» [11].

На рис. 1.1 зображено власні доходи загального фонду місцевих бюджетів в Україні за 2014–2020 рр. Виходячи із даних рис. 1 можна стверджувати, що бюджетна децентралізація, яка була розпочата у 2015 р., надала можливість місцевим органам самоврядування збільшити свої власні доходи. Найбільше збільшення доходів фіксується у 2015–2017 рр. Проте варто відзначити, що, окрім позитивних сторін бюджетної децентралізації, зростання доходів місцевих бюджетів також спричинили інфляційні процеси (за представлені роки інфляція спричинила зростання цін на продукцію, яка підлягає сплаті податків, обсяг зібраних податків за рахунок цього був збільшений відповідно).

Таблиця 1.2

Власні доходи загального фонду місцевих бюджетів в Україні за 2014–2020 рр., млрд грн [11; 12].

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Власні доходи загального фонду місцевих бюджетів в Україні	68,6	98,2	146,6	192,7	234,1	275,2	290,1

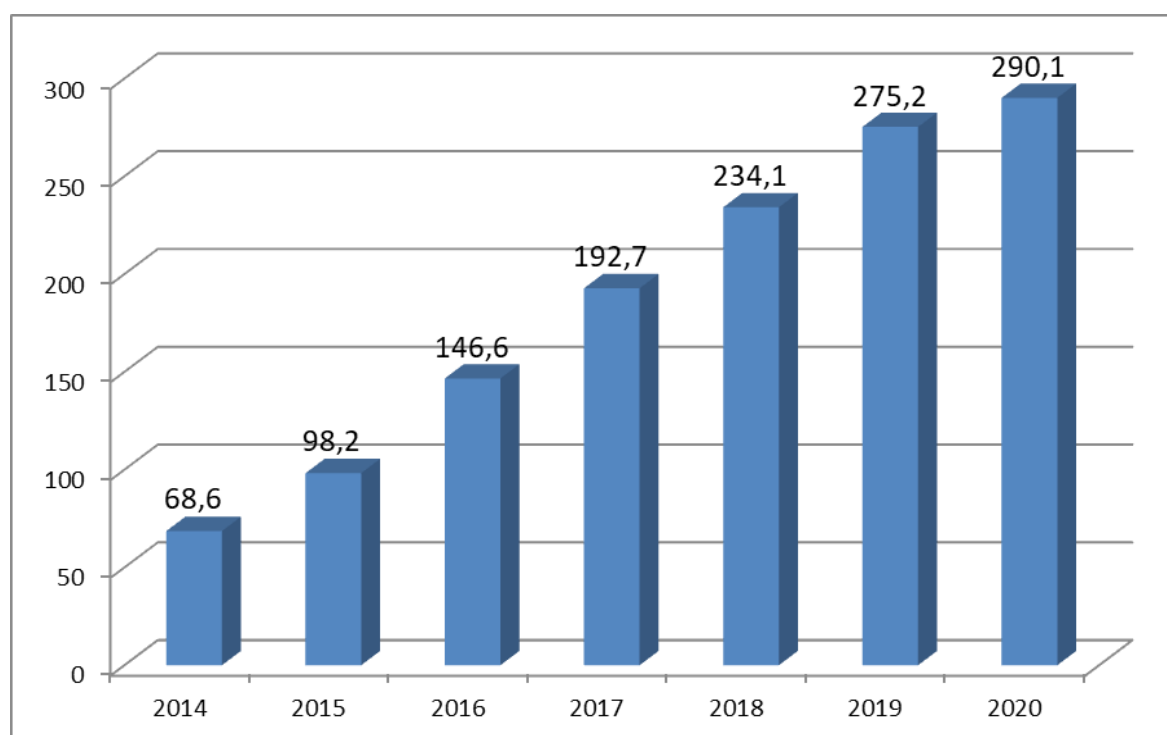

Рис. 1.1 Власні доходи загального фонду місцевих бюджетів в Україні за 2014–2020 рр., млрд грн

За підсумками 2020 року надходження до загального фонду місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 290,1 млрд грн, що становить 99,0% від затвердженого річного плану з урахуванням змін (293,2 млрд грн). У порівнянні з планом без урахування змін (який було визначено при затвердженні місцевих бюджетів – 291,1 млрд грн), рівень виконання становить 99,6%.

У порівнянні з 2019 роком, номінальне зростання надходжень становить 14,9 млрд грн або +5,4%»[11]. Слід зазначити, що за

підсумками 2019 року приріст доходів відносно 2018 року становив 17,5% (+41,1 млрд грн).

На надходження до місцевих бюджетів у 2020 році суттєво вплинули карантинні заходи, запроваджені у зв'язку з пандемією коронавірусу (табл. 1.2). У квітні-травні спостерігалось суттєве зменшення надходжень, після чого у червні-липні позитивна динаміка поступово відновилася і протягом жовтня-грудня середній показник приросту доходів склав 10,7%.

Таблиця 1.2

Дані про обсяги надходжень до місцевих бюджетів у 2019-2020 роках

Періоди	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
			сума, млн грн	у відсотках
Січень	18 665,30	21 084,50	2 419,20	113,00%
Лютий	21 898,00	25 079,10	3 181,10	114,50%
Березень	19 909,00	21 494,20	1 585,20	108,00%
Квітень	23 654,30	19 308,30	-4 346,10	81,60%
Травень	23 894,70	22 775,50	-1 119,10	95,30%
Червень	20 856,40	21 854,50	998,1	104,80%
Липень	23 812,40	24 246,00	433,6	101,80%
Серпень	25 328,00	27 679,40	2 351,40	109,30%
Вересень	21 667,30	23 084,10	1 416,80	106,50%
Жовтень	24 765,50	27 157,40	2 391,90	109,70%
Листопад	26 075,80	28 454,00	2 378,20	109,10%
Грудень	24 643,50	27 897,80	3 254,30	113,20%

Як і раніше, найбільшу питому вагу у доходах місцевих бюджетів займають надходження від сплати **податку на доходи фізичних осіб** – 177,8 млрд грн або 61,3% від суми доходів загального фонду місцевих бюджетів. У порівнянні з 2019 роком надходження податку зросли на 12,3 млрд грн, або на 7,4%.

Ще одним важливим джерелом доходів місцевих бюджетів є **плата за землю**, що відноситься до податку на майно і є складовою місцевих

податків. У 2020 році місцевими бюджетами було отримано плати за землю (земельного податку та орендної плати) 31,5 млрд грн, що на 4,2% (на 1,4 млрд грн) менше від надходжень, отриманих за підсумками 2019 рік (у 2019 році відносно 2018 надходження зросли на 20,2%). У структурі доходів загального фонду місцевих бюджетів плата за землю займає 10,8%

Значна частка у структурі місцевих бюджетів належить надходженням **єдиного податку**. Його сума склала 38,0 млрд грн, що на 7,8% (на 2,8 млрд грн) перевищує надходження минулого року і становить 13,1% від усієї суми доходів загального фонду місцевих бюджетів. Слід зазначити, що фізичними особами-підприємцями перераховано до місцевих бюджетів 27,6 млрд грн єдиного податку (або 72,6% від його загального обсягу), юридичними особами перераховано 5,1 млрд грн (або 13,4%). Сума єдиного податку, сплаченого сільгосптоваровиробниками, склала 5,3 млрд грн (14,0% від його загального обсягу).

Надходження **акцизного податку** до місцевих бюджетів за підсумками 2020 року склали 15,6 млрд грн акцизного податку (+1,8 млрд грн, або +13,4%), у тому числі:

- 8,4 млрд грн – у вигляді відрахувань з державного бюджету частини акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального (+1,0 млрд грн, або +13,4%);
- 7,2 млрд грн – з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю алкогольних напоїв та тютюнових виробів (+0,8 млрд грн, або +13,4%).

Серед регіонів України найбільша частка доходів загального фонду сконцентрована в м. Києві (16,1% від загального обсягу) та у Дніпропетровській (10,4%) і Харківській (7,2%) областях (табл. 1.3).

Таблиця 1.3.

Частка надходжень до загального фонду місцевих бюджетів 2020 роках

АТО	Надходження за 2020 рік, млн. грн	Частка регіону у загальному обсязі надходжень
Вінницька область	9 977,40	3,40%
Волинська область	5 318,30	1,80%
Дніпропетровська область	30 242,80	10,40%
Донецька область	13 578,50	4,70%
Житомирська область	7 457,50	2,60%
Закарпатська область	5 352,00	1,80%
Запорізька область	13 186,20	4,50%
Івано-Франківська область	6 422,50	2,20%
Київська область	17 143,00	5,90%
Кіровоградська область	6 392,00	2,20%
Луганська область	3 816,90	1,30%
Львівська область	17 045,00	5,90%
Миколаївська область	7 525,50	2,60%
Одеська область	17 812,10	6,10%
Полтавська область	12 165,20	4,20%
Рівненська область	5 869,70	2,00%
Сумська область	7 008,30	2,40%
Тернопільська область	4 957,80	1,70%
Харківська область	20 827,50	7,20%
Херсонська область	5 552,00	1,90%
Хмельницька область	7 520,00	2,60%
Черкаська область	7 853,90	2,70%
Чернівецька область	3 632,80	1,30%
Чернігівська область	6 704,30	2,30%
місто Київ	46 753,60	16,10%
ВСЬОГО	290 114,80	100,00%

Таким чином, можна стверджувати, що основним завданням бюджетної децентралізації є формування ефективного місцевого самоврядування, який самостійно зможе забезпечувати вирішення своїх внутрішньо-економічних проблем без втручання центральної влади. Запроваджені реформи сприяють підвищенню фінансового забезпечення

бюджетів місцевих органів самоврядування та надала можливості для зростання конкурентоспроможності регіонів, щоб зробити їх більш привабливими з інвестиційної точки зору. Ефективна та прозора бюджетна діяльність на місцевому рівні є важливим елементом для підвищення соціально-економічного розвитку та фінансової стійкості всієї країни в цілому.

1.4. Структура та складові видатків місцевих бюджетів

Безумовним досягненням Бюджетного кодексу України у частині врегулювання міжбюджетних відносин є чітке розмежування видатків як між державним і місцевими бюджетами, так і між рівнями місцевих бюджетів.

Розподіл видатків на кожний вид домогосподарства здійснюється з метою забезпечення стабільного та чіткого порядку фінансування комунальних послуг, визначення відповідальності за якість надання цих послуг та максимального наближення послуг до безпосереднього споживача. Видаткові повноваження, що здійснюються для забезпечення конституційної цілісності держави, цілісності та суверенітету держави та цілісності судової системи держави, а також інші витрати передбачені Бюджетним кодексом видатки мають фінансуватися тільки за рахунок коштів державного бюджету і не можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню.

Водночас із місцевих бюджетів проводяться видатки, що є функціями держави, однак з метою дотримання принципу субсидіальності їх виконання передано органам місцевого самоврядування. Розмежування видів видатків між місцевими бюджетами здійснюється на основі принципу субсидіальності з урахуванням критеріїв повноти надання гарантованих послуг та

наближення їх до безпосереднього споживача. Закріплення переліку бюджетних послуг за видами бюджетів створює зацікавленість місцевих органів влади в підвищенні якості надання бюджетних послуг, в оптимальному розподілі бюджетних ресурсів між видами послуг залежно від потреб населення конкретної території. Умовно всі видатки місцевих бюджетів можна розподілити на три групи [11].

Перша група - видатки на реалізацію заходів та функціонування бюджетних установ, які забезпечують необхідне першочергове надання гарантованих послуг і які розташовані найближче до споживачів (фінансування установ та заходів суто місцевого значення) - *Бюджети сіл, селищ, міст та об'єднаних територіальних громад* [1].

Друга група - Видатки на реалізацію заходів та функціонування бюджетних установ, які забезпечують надання основних гарантованих послуг для всіх громадян України (фінансування установ та заходів, якими користується все населення району або міста обласного значення) - *Бюджети міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення, районні бюджети, бюджети об'єднаних територіальних громад* [1].

Третя група - Видатки на функціонування бюджетних установ та реалізацію заходів, які забезпечують гарантовані послуги для певних категорій громадян, або реалізацію програм, потреба в яких існує в усіх регіонах (фінансування спеціалізованих установ та послуг для певних категорій населення, які можуть бути ефективними лише в межах області або республіки) - *Бюджет Автономної Республіки Крим та обласні бюджети, бюджети м. Києва та м. Севастополя* [1].

Бюджетним кодексом запропоновано механізм регулювання взаємовідносин між районними бюджетами та бюджетами міст обласного значення, які також є центрами цих округів. На практиці буває

так, що жителі, наприклад, району переважно користуються послугами бюджетних установ, які оплачуються з бюджету міста обласного значення.

Кодексом передбачено врегулювання цих ситуацій на добровільних та договірних засадах. Місцева рада уповноважена направити кошти на здійснення певних видатків місцевих бюджетів іншій місцевій раді у вигляді міжбюджетного трансферту відповідно до місцевого бюджету. Передача коштів між місцевими бюджетами здійснюється на підставі рішень відповідних місцевих рад, прийнятих кожною зі сторін, і укладання відповідного договору [1].

Відповідно до частини першої статті 93 Бюджетного кодексу передача видатків, перелік яких наведено в статті 89 Бюджетного кодексу, спрямовується домогосподарствам сіл, селищ, міст, районів міст та їх об'єднань з метою наближення послуг до їх безпосередніх споживачів у кожному конкретному випадку можуть бути створені рішенням районної, міської ради (міста республіканського Автономної Республіки Крим чи міста обласного значення) у формі міждержавного трансферу[1].

Трансферти можуть здійснюватися між бюджетами самоврядування на договірних засадах в обмін на бюджетні послуги, які надає одержувач трансферту. Органи місцевого самоврядування міст районного значення, сіл та селищ можуть укладати між собою договори про надання послуг, пов'язаних із здійсненням власних видаткових повноважень. Така потреба може бути викликана економічними факторами: доцільністю об'єднання коштів, більшою ефективністю надання послуги іншим бюджетом тощо.

Для досягнення основної мети регулювання міжбюджетних відносин щодо забезпечення бюджетними ресурсами фіксованих

видаткових повноважень видатки місцевих бюджетів розподілені залежно від рівнів місцевих бюджетів. Так, відповідно до прийнятих критеріїв розподілу, Бюджетний кодекс встановлює для кожного виду бюджету конкретний перелік видатків, що проводяться з відповідного бюджету на постійній основі.

До видатків, що здійснюються з бюджетів міст республіканського (Автономна Республіка Крим) та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, які створюються згідно з законом та перспективним планом формування територій громад, належать видатки на:

- **освіту:**

- дошкільну освіту;
- загальну середню освіту: загальноосвітні навчальні заклади (спеціалізовані школи (школи-інтернати), ліцеї (ліцеї-інтернати), гімназії (гімназії-інтернати), колегіуми (колегіуми-інтернати), вечірні (змінні) школи);
- навчальні заклади для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації: загальноосвітні школи-інтернати, загальноосвітні навчальні заклади для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дитячі будинки, навчально-реабілітаційні центри, дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї та сім'ї патронатних вихователів;
- інші державні освітні програми;
- вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах I–IV рівнів акредитації державної та комунальної власності відповідно до програм соціально-економічного розвитку регіонів);
- позашкільну освіту;

- професійно-технічну освіту з бюджетів міст обласного значення – обласних центрів (на оплату послуг з підготовки кваліфікованих робітників на умовах регіонального замовлення у професійно-технічних та інших навчальних закладах державної або комунальної власності, які розташовані на території зазначених міст);

- **охорону здоров'я:**

первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (лікарні широкого профілю, спеціалізовані медико-санітарні частини, пологові будинки, поліклініки і амбулаторії, загальні стоматологічні поліклініки, а також дільничні лікарні, медичні амбулаторії, фельдшерсько-акушерські та фельдшерські пункти, центри первинної медичної (медико-санітарної) допомоги);

програми медико-санітарної освіти (міські та районні центри здоров'я і заходи з санітарної освіти);

інші державні програми медичної та санітарної допомоги (територіальні медичні об'єднання, центри медичної статистики, автопідприємства санітарного транспорту, інші програми і заходи);

- **соціальний захист та соціальне забезпечення:**

- державні програми соціального забезпечення;

- державні програми соціального захисту;

- державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян;

- районні та міські програми і заходи щодо реалізації державної політики стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї, у тому числі утримання та програми районних і міських центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;

- **державні культурно-освітні та театральні-видовищні програми** (сільські, селищні та міські палаци і будинки культури, клуби, центри дозвілля, інші клубні заклади та бібліотеки;
- **фізичну культуру і спорт: утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів [1].**

До видатків, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим і обласних бюджетів, належать видатки на:

- **державне управління: представницьку і виконавчу владу Автономної Республіки Крим;**
- **освіту:**
 - загальну середню освіту для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації: спеціальні загальноосвітні навчальні заклади для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, загальноосвітні санаторні школи-інтернати;
 - загальну середню освіту: спеціалізовані школи (школи-інтернати) державної власності, а також загальноосвітні навчальні заклади: спеціалізовані школи-інтернати, ліцеї-інтернати, гімназії-інтернати, колегіуми-інтернати, якщо не менше 70 % кількості учнів, які здобувають освіту у відповідному загальноосвітньому навчальному закладі, є жителями населених пунктів, розташованих на території Автономної Республіки Крим чи області (крім населеного пункту, де розташований такий заклад);
 - професійно-технічну освіту (на оплату послуг з підготовки кваліфікованих робітників на умовах регіонального замовлення у професійно-технічних та інших навчальних закладах державної або комунальної власності);

- вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів на умовах державного або регіонального замовлення у вищих навчальних закладах державної або комунальної власності);

- післядипломну освіту (на оплату послуг з підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів на умовах регіонального замовлення);

- позашкільну освіту (заходи і заклади національного, державного, та обласного значення з позашкільної роботи з дітьми);

- інші державні освітні програми;

- **охорону здоров'я:**

- консультативну амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (лікарні республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення), центри екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, станції екстреної (швидкої) медичної допомоги;

- спеціалізовану амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (спеціалізовані лікарні, поліклініки, включаючи стоматологічні, центри, диспансери, госпіталі для ветеранів війни, будинки дитини, станції переливання крові);

- санаторно-курортну допомогу (санаторії для хворих на туберкульоз, санаторії для дітей та підлітків, санаторії медичної реабілітації);

- інші державні програми медичної та санітарної допомоги (медикосоціальні експертні комісії, бюро судмедекспертизи, центри медичної статистики, територіальні медичні об'єднання, автопідприємства санітарного транспорту, бази спецмедпостачання, центри здоров'я і заходи санітарної освіти, регіональні заходи з реалізації державних програм, інші програми і заходи) [1];

- **соціальний захист та соціальне забезпечення:**

- державні програми соціального захисту та соціального забезпечення: виплати компенсації реабілітованим; дитячі будинки-інтернати; навчання та трудове влаштування інвалідів; будинки-інтернати для громадян похилого віку та інвалідів; будинки-інтернати для дітей-інвалідів; центри з нарахування та здійснення соціальних виплат; притулки для дітей, центри соціально-психологічної реабілітації дітей та соціальні гуртожитки для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;

- республіканські Автономної Республіки Крим та обласні програми і заходи з реалізації державної політики стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї, в тому числі утримання, та програми республіканського Автономної Республіки Крим і обласних центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;

- інші державні соціальні програми;

- **культуру і мистецтво:**

- державні культурно-освітні програми (національні, державні, республіканські Автономної Республіки Крим та обласні заповідники, бібліотеки, музеї та виставки, включаючи заклади та установи комунальної власності, яким надано статус національних);

- державні театральні-видовищні програми (філармонії, художні, музичні колективи і ансамблі, театри, концертні і циркові організації, палаци, будинки культури, інші заклади національного, державного, республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення, інші заклади та заходи в галузі мистецтва, включаючи заклади та установи комунальної власності, яким надано статус національних);

- інші державні культурно-мистецькі програми

- програми з розвитку фізичної культури і спорту

- **програми природоохоронних заходів місцевого значення, заходи з проведення лабораторно-діагностичних, лікувально-**

профілактичних робіт, утримання ветеринарних лікарень та ветеринарних лабораторій.

До видатків місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів, належать видатки на:

- **місцеву пожежну охорону;**
- **муніципальні формування з охорони громадського порядку;**
- **органи місцевого самоврядування;**
- **соціальний захист та соціальне забезпечення:**
 - програми місцевого значення стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї;
 - місцеві програми соціального захисту окремих категорій населення;
 - програми соціального захисту малозабезпеченої категорії учнів професійно-технічних навчальних закладів;
 - центри обліку та заклади соціального захисту для бездомних осіб, центри соціальної адаптації осіб, звільнених з установ виконання покарань;
 - компенсаційні виплати за пільговий проїзд окремих категорій громадян;
 - компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги громадянам похилого віку, інвалідам, дітям-інвалідам, хворим, які не здатні до самообслуговування і потребують сторонньої допомоги;
 - надання ветеранським організаціям фінансової підтримки та кредитування;
 - місцеві програми розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів;
 - культурно-мистецькі програми місцевого значення;
 - програми підтримки кінематографії та засобів масової інформації;
 - місцеві програми з розвитку фізичної культури і спорту;

- типове проектування, реставрацію та охорону пам'яток архітектури;
- транспорт, дорожнє господарство:
 - регулювання цін (тарифів) на перевезення пасажирів у пасажирському транспорті за рішенням місцевого органу виконавчої влади та органу місцевого самоврядування відповідно до наданих повноважень;
 - експлуатацію дорожньої системи місцевого значення (у тому числі роботи, що проводяться спеціалізованими монтажньо-експлуатаційними підрозділами);
 - будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах, а також капітальний та поточний ремонт вулиць і доріг населених пунктів та інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення (як співфінансування на договірних засадах);
- заходи з організації рятування на водах;
- обслуговування місцевого боргу;
- програми природоохоронних заходів місцевого значення,
- управління комунальним майном;
- регулювання земельних відносин;
- заходи у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в межах повноважень, встановлених законом;
- заходи та роботи з мобілізаційної підготовки місцевого значення;
- проведення місцевих виборів у випадках, передбачених законом, та республіканських Автономної Республіки Крим і місцевих референдумів;
- членські внески до асоціацій органів місцевого самоврядування та їх добровільних об'єднань;
- підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад та посадових осіб місцевого самоврядування;

– пільги з послуг зв'язку, інші передбачені законодавством пільги; інші програми, пов'язані з виконанням власних повноважень, затверджені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою згідно із законом. [1].

Водночас такий розподіл не означає, що органи місцевого самоврядування позбавлені автономності та свободи дій у прийнятті рішень щодо напрямів та обсягів видатків бюджетів у процесі складання й затвердження місцевих бюджетів.

Отже, органи місцевого самоврядування мають широкий спектр повноважень. Але варто зазначити, що компетенція місцевого самоврядування обмежується вирішенням питань місцевого значення.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ БЮДЖЕТУ ПРИБУЗЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ).

2.1. Оцінка ефективності виконання місцевих бюджетів за доходами.

Прибужжя- село в Доманівському районі Миколаївської області України. До 1946 року село називалося Акмечеть (Ахмечетка). Воно виникло неподалік від колишнього турецького селища XVII-XVIII ст., в якому знаходилась біла церква (з турецької: ак-мечеть), звідси і перша назва села – Акмечетка. Його першими жителями були переселенці з Полтавської губернії та центральних районів Росії[41].

Власне назва села Акмечетка свідчить про те, що воно було населене турками та й з історії відомо, що території від річки Буг до Дністра належали Туреччині. Але потім при імператриці Катерині Великій уся турецька земля з населенням між цими річками була, під час першої турецької війни 1768 – 1774 рр., завойована, і кордон турецький був пересунутий до Дністра. При церкві зберігається указ імператриці Катерини II від 15 лютого 1792 року, в якому йдеться про смерть Потьомкіна і про призначення на його місце дійсного радника графа Безбородко і про встановлення верховним візіром Юсуф-Пашою в Молдові, в місті Яссах трактату вічного миру 29 грудня 1791 року. Далі в указі йдеться про Кайнарджинський мир і про приєднання до Росії території між річками Буг і Дністер, що належали Туреччині.

Турки, що тут поселилися, жили дуже багато і мали багато худоби, чому, звичайно, сприяла велика плавня та зручні водопої. На пагорбі проти балки стояла турецька мечеть, від якої залишився фундамент та кілька уламків стіни. Напрочуд міцним складом з'єднані цеглини: ні лом, ні сокира не можуть їх роз'єднати, штукатурка настільки міцна, що не можна було відділити її від стіни жодним приладдям каменяра.

В народі збереглася легенда, що під мечеттю був облаштований погріб з секретним входом і турки, тікаючи з цієї місцевості, сховали в погрібі свої скарби. Один з жителів Акмечетки, що побував в часи війни 1877 року в Турції, чув від одного старого турка розповідь про Ак-Мечеть та погріб з захованими скарбами. Селяни витратили багато сил в розкопках фундаменту, щоб знайти скарби, але всі спроби були марними.

Вжиття своєчасних заходів щодо стабілізації ситуації в реальному секторі економіки, узгоджена діяльність із центральними органами виконавчої влади стосовно вирішення проблемних питань розвитку, дозволяють говорити про забезпечення позитивної динаміки більшості показників соціально-економічного розвитку створеної Прибузької

сільської територіальної громади (відповідно до Закону України від 5 лютого 2015 року № 157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад»).

Адміністративний центр громади знаходиться в селі Прибужжя. Загальна кількість населення громади становить 5360 осіб. До складу Прибузької громади входить 13 населених пунктів, 4 фельшерсько-акушерських пункти, дві школи I-III ступенів, одна школа I-II ступеня, п'ять дошкільних навчальних закладів, один сільський будинок культури, що розташовані в селах Прибужжя, сільський клуб в селі Анетівка та Богданівка.

Сільське господарство та гірничо-добувна промисловість – основні галузі за обсягами виробництва продукції та зайнятості населення. У галузевій структурі сільського господарства рослинництво становить 60%, гірничо-видобувна промисловість 40%.

На території громади функціонують 12 основних бюджетоутворюючих підприємства: ТОВ «Ростгранкар'єр», ТОВ «Южнобугський кар'єр», ПАТ УМР «Гідроенергобуд», ЗАТ «Український мобільний зв'язок», ВАТ «Укртелеком», ДП «НАЕК» Енергоатом», Прибузьке ССТ, ПСП ім.Суворова, ПСП «Світанок», ТОВ «Мар'ївське», ТОВ «Агротекс – Миколаїв», ПСП «Едем» та 50 фермерських підприємств.

Торгівельні послуги надають 43 функціонуючі торгівельні точки, у тому числі: 88 магазинів, 2 аптеки, 2 поштових відділення.

Щоб здійснити аналіз виконання місцевих доходів за доходами розглянемо додаток 1.

Протягом 2021 року надходження до загального фонду місцевого бюджету Прибузької сільської ради (без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 26 166,6 тис.грн. млрд грн, що становить 115,32 % від затвердженого річного плану з урахуванням змін. У порівнянні з

аналогічним періодом 2020 року, номінальне зростання надходжень становить 31,9 тис.грн. або +19,0% (за даними Держстату, індекс цін за 2021 року до відповідного періоду 2020 року складає 108,8%), проте у порівнянні з минулорічними показниками темпи приросту доходів зменшились на 5,2 тис.грн. (у 2021 року приріст надходжень, порівняно з 2020 роком, становив 24,2%)[41].

У структурі доходів місцевого бюджету Прибузької сільської ради найбільшу питому вагу займає податок на доходи фізичних осіб – 55,33% від загальної суми доходів загального фонду місцевих бюджетів. У порівнянні з 2020 року, надходження податку зросли на 2 млн. грн, або на 15,6%. Основними чинниками, що вплинули на зростання надходжень ПДФО, є збільшення розміру мінімальної заробітної плати (+12,1% до 2020 року) та зростання середньомісячної заробітної плати на 19,4% (до 10260 грн), порівняно з відповідним періодом 2020 року)[41].

Таблиця 2.1

Структура надходжень до загального і спеціального фондів місцевого бюджету Прибузької сільської ради у 2021 році

	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Структура надходжень до Загального фонду	Структура надходжень до Спеціального фонду
	Виконано за 2021 рік	Виконано за 2021 рік		
1	2	3	4	5
Податки на доходи	14 459 791,22		55,33	0
Місцеві податки	11 285 775,65		33,18	0
Єдиний податок з фізичних осіб	1 019 349,06		3,90	0
Єдиний податок з сільськогосподарських товаровиробників	2 752 399,26		10,53	0
Неподаткові надходження	258 192,43	1 635 906,48	0,98	99,91
Інші надходження	194 038,35	83,07	0,74	0,01

Другим за сумою джерелом доходів місцевих бюджетів є місцеві податки. У структурі доходів загального фонду місцевих бюджетів плата за місцеві податки складають 33,18 %. У 2021 році до місцевих бюджетів

сплачено 11 285,8 тис.грн. місцевих податків, (а саме плати за майно, земельного податку і орендної плати), що на 12,2% (або на 450 тис.грн) більше надходжень аналогічного періоду 2020 року. Якщо зобразити графічно, то дана структура буде мати наступний вигляд (рис.2.1)

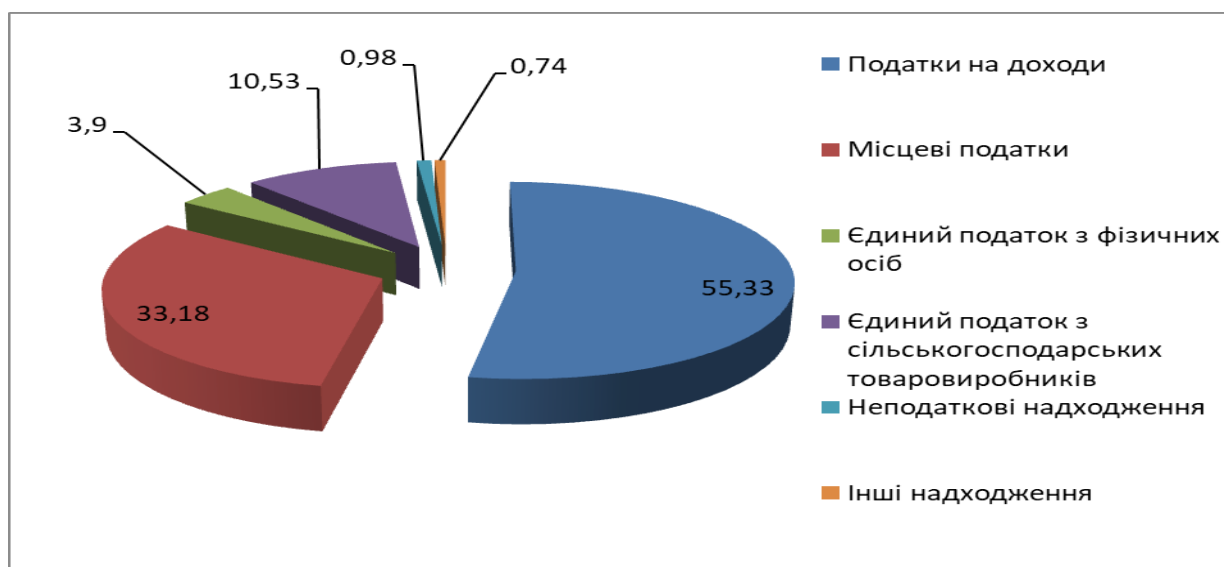

Рис.2.1 Структура надходжень до загального і спеціального фондів місцевого бюджету Прибузької сільської ради у 2021 році

На 2021 рік затверджений плановий показник доходів до зведеного місцевого бюджету (з урахуванням змін) становить 61 128,0 тис.грн. За підсумками 2021 року рівень виконання річного планового показника в цілому становить 105,5%, у тому числі:

- по загальному фонду – 105,78%,
- по спеціальному – 96,76%. (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз виконання показників доходів до зведеного місцевого бюджету

Найменування	Загальний фонд	Спеціальний фонд
--------------	----------------	------------------

	Затверджено розписом на 2021 р. з урахуванням змін	Виконано за 2021 року	% виконання	Затверджено розписом на 2021 р. з урахуванням змін	Виконано за 2021 року	% виконання
1	2	3	4	5	6	7
Офіційні трансферти	36 567 876,00	36 521 855,61	99,87	199 000,00	199 000,00	100,00
Власні доходи	22 662 280,00	26 133 582,02	115,32	1 698 804,52	1 637 363,71	96,38
Всього	59 230 156,00	62 655 437,63	105,78	1 897 804,52	1 836 363,71	96,76

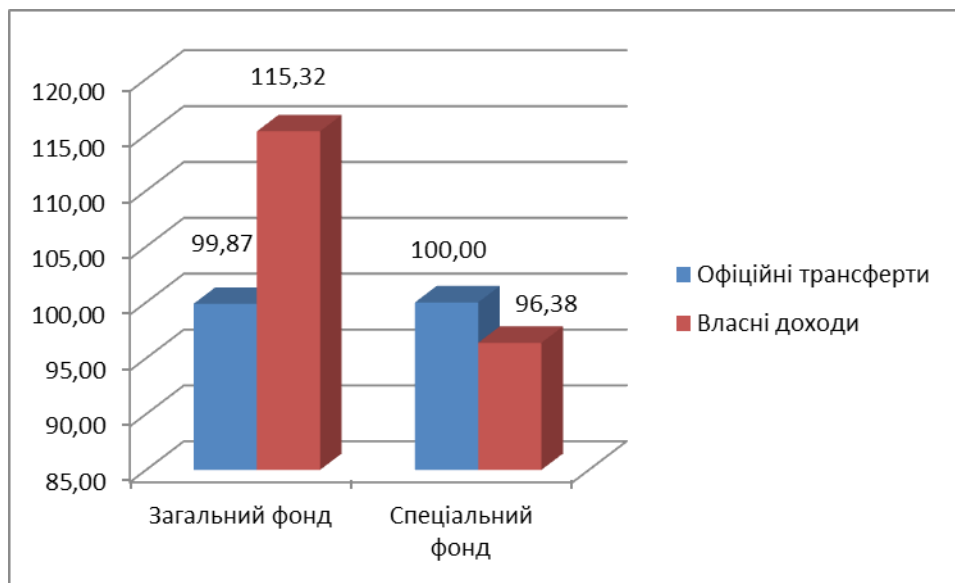

Рис.2.2. Аналіз виконання показників доходів до зведеного місцевого бюджету за 2021 рік

Основною причиною змін є зменшення надходжень трансфертів до загального фонду місцевих бюджетів. Так, у 2021 році з місцевих бюджетів не здійснюються окремі видатки, пов'язані з реалізацією державних програм соціального захисту. Тому у 2021 році, місцевий бюджет отримав з державного бюджету субвенції:

- на виплату допомог сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям;
- на надання пільг та субсидій населенню на оплату житлово-комунальних послуг та енергоносіїв;
- на надання пільг та житлових субсидій населенню на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу[41].

2.2. Оцінка ефективності виконання місцевих бюджетів за видатками.

Видаткова частина загального фонду сільського бюджету виконана на 95,45%. Касові видатки проведені в сумі 53 550,848 тис. грн. Видатки за 2021 рік здійснені відповідно до потреби з урахуванням забезпечення фінансування захищених статей видатків та недопущення кредиторської заборгованості на кінець року, тобто видатки на заробітну плату з нарахуванням, на оплату енергоносіїв, комунальних послуг та інших першочергових витрат профінансовано в повному обсязі. Касові видатки по спеціальному фонду сільського бюджету проведено в сумі 6 141,391 тис. грн., виконання складає 96,63% за мінусом власних надходжень[41].

У 2021 році з сільського бюджету фінансувалась одна бюджетна установа. На підставі рішень сесій сільської ради на її утримання були заплановані кошти: по загальному фонду та по спеціальному фонду були заплановані видатки лише за рахунок власних надходжень. По загальному фонду кошти використані на 96,31%⁹ (додаток 2) [41].

У 2021 році, відповідно до внесених змін до сільської програми «Турбота» на 2021-2025 роки в частині соціального захисту осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, на фінансування програми передбачено кошти в сумі 257,0 тис. гривень, які спрямовані на:

- Надання одноразової матеріальної допомоги учасникам бойових дій, які брали участь в антитерористичній операції на сході України. Обсяг фінансування: 65,000 тис.гривень.

- Надання одноразової матеріальної допомоги сім'ям загиблих та померлих учасників бойових дій в Афганістані, інвалідам війни в Афганістані та воїнам –інтернаціоналістам. Обсяг фінансування: 9,000тис.гривень.

- Надання одноразової матеріальної допомоги окремим категоріям малозабезпеченим верств населення, дітям під опікою, багатодітним сім'ям, особам, які перебувають у складних життєвих обставинах. Обсяг фінансування: 108,000тис.гривень.

- Поховання безрідних. Обсяг фінансування: 10,000тис. гривень.

- Надання пільг громадянам з інвалідністю по зору. Обсяг фінансування: 5,000тис.гривень.

- Відшкодування фактично понесених витрат по пільгових рецептах. Обсяг фінансування: 60,000тис.гривень.

- Надання соціальних гарантій фізичним особам, які надають соціальні послуги громадянам похилого віку, особам з інвалідністю, хворим, які не здатні до самообслуговування і потребують сторонньої допомоги. Обсяг фінансування: 15,00 тис.грн.

Видатки за рахунок інших субвенцій із місцевого бюджету в сумі – 34,110 тис.гривень будуть спрямовані на:

- Субвенція з обласного бюджету місцевим бюджетам на медичне обслуговування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Сума фінансування:3,300 тис.гривень.

- Субвенція з обласного бюджету місцевим бюджетам на відшкодування витрат на учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни. Сума фінансування:3,870 тис.гривень.

- Субвенція з обласного бюджету місцевим бюджетам на окремі заходи щодо соціального захисту осіб з інвалідністю (грошова компенсація на бензин, ремонт, технічне обслуговування автомобілів, мотоциколясок і на транспортне обслуговування встановлення телефонів особам з інвалідністю I та II групи). Сума фінансування:0,560 тис.гривень.

- Субвенція з обласного бюджету місцевим бюджетам на надання матеріальної допомоги сім'ям загиблих та померлих учасників АТО/ООС на сході України сім'ям осіб, які загинули або померли внаслідок поранень

каліцтва контузій чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних під час участі у Революції Гідності. Обсяг фінансування: 20,000 тис. гривень.

- Субвенція з обласного бюджету місцевим бюджетам для надання матеріальної допомоги сім'ям загиблих та померлих учасників бойових дій на території інших країн, особам з інвалідністю внаслідок війни на території інших країн. Обсяг фінансування: 6,380 тис. гривень.

На утримання відділу освіти, видатки склали у сумі 549,809 тис. гривень, у тому числі по загальному фонду – 549,809 тис. гривень.

За бюджетною програмою «Надання дошкільної освіти» видатки в сумі 7050,331 тис. гривень, у тому числі по загальному фонду - 6750,331 тис. гривень та по спеціальному фонду – 300,0 тис. гривень.

У загальному обсязі видатків враховано фінансування за рахунок таких джерел:

- власних доходів сільського бюджету - передбачено заробітна плата з нарахуваннями, видатки на оплату комунальних послуг та енергоносіїв, оплату інших господарських видатків - у сумі 1725,131 тис. гривень;

- за рахунок базової дотації передбачено видатки на виплату заробітної плати з нарахуваннями та придбання продуктів харчування в сумі - 5025,200 тис. гривень.

Фонд оплати праці в сумі – 5197,084 тис. гривень

Видатки на харчування дітей в дошкільних навчальних закладах розраховані в сумі 1027,077 тис. гривень. Вартість харчування 1д/дня 39,00 гривень. Кількість діто/днів у 2021 рік склала 26335.

Батьківська плата за утримання в дитячому дошкільному закладі дітей становить 300,0 тис. гривень, які спрямовані на придбання продуктів харчування.

Видатки на оплату за спожиті енергоносії 656,696 тис. гривень. Зазначені видатки використані в повному обсязі з урахуванням заходів по

економному та раціональному використанню цих послуг у натуральному виразі та з урахуванням фактичного споживання за 2020 рік.

За бюджетною програмою «Надання загальної середньої освіти закладами загальної середньої освіти (у тому числі з дошкільними підрозділами (відділеннями, групами))» видатки в сумі 25585,236 тис. гривень.

Загальний обсяг видатків сформовано враховуючи джерела: освітню субвенцію з державного бюджету в сумі 16970,500 тис. гривень на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників; дотацію місцевим бюджетам на здійснення переданих видатків на утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету – 311,700 тис. гривень, дотація з місцевого бюджету на проведення розрахунків протягом опалювального періоду за комунальні послуги та енергоносії, які споживаються установами, організаціями, підприємствами, що утримуються за рахунок відповідних місцевих бюджетів за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету в сумі 364,200 тис. гривень, власні доходи сільського бюджету – 7938,836 тис. гривень[41].

Фонд оплати праці в сумі – 21548,866 тис. гривень, видатки на оплату за спожиті енергоносії передбачені в повному обсязі в сумі 2654,370 тис. гривень (в тому числі за рахунок коштів місцевого бюджету – 2290,170 тис.гривень, за рахунок дотації з місцевого бюджету на проведення розрахунків протягом опалювального періоду за комунальні послуги та енергоносії, які споживаються установами, організаціями, підприємствами, що утримуються за рахунок відповідних місцевих бюджетів за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету в сумі 364,200 тис. гривень)

Видатки на придбання продуктів харчування розраховані в сумі 1052,700 тис. гривень, - це безкоштовне харчування учнів 1-4 класів та малозабезпечених дітей 5-11 класів.

Видатки плануються в розмірі 30 гривень на одну дитину в день.

Видатки на оплату енергоносіїв використано в повному обсязі з урахуванням заходів по економному та раціональному витрачання цих послуг у натуральному виразі та з урахуванням фактичного споживання за 2020 рік в загальній сумі 2654,370 тис. гривень.

За бюджетною програмою «Інші програми та заходи у сфері освіти» видатки в сумі 248,620 тис. гривень. Відповідно до Програми економічного і соціального розвитку Прибузької сільської ради 2021-2025 роки забезпечувався підвіз учнів до навчальних закладів шкільними автобусами в сумі 245,000 тис. гривень та виплату допомоги дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, яким виповнюється 18 років- 3,62тис.гривень.

За бюджетною програмою «Забезпечення діяльності інших закладів у сфері освіти» видатки склали в сумі 810,167 тис. гривень. Це кошти на утримання бухгалтерії, яка обслуговує заклади освіти та освітні програми, із них на оплату праці витрачено 761,167 тис. гривень[41].

Отже, з утворенням громади збільшились надходження в місцеві бюджети податків та зборів. Сільською радою систематично проводиться аналіз виконання плану доходів бюджету, виявляються причини невиконання і зменшення надходжень до бюджету. Ведеться облік сплати податків. Здійснюється контроль за правильним витрачанням і збереженням бюджетних коштів.

РОЗДІЛ 3.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

3.1. Проблеми формування доходів.

Місцеві бюджети з 24 лютого показали дуже хороші результати виконання особливо у відносно безпечних регіонах. Але загальний показник виконання дохідної частини місцевих бюджетів по країні є кращим, ніж цього можна було б очікувати. Податків надійшло більше, ніж торік: за перші шість місяців року до місцевих бюджетів сплачено 173,8 млрд грн, що на 18,4 млрд грн або на 11,8% більше, ніж у першому півріччі 2021 року. Однак через те, що місцеві бюджети є дуже різними, ми проаналізували фактичні дані за перші три місяці повномасштабної війни в розрізі регіонів (всюди, де не вказано інше, ми порівнюємо березень-травень 2022 року з березнем-травнем 2021 року).

Аналіз даних дозволяє прослідкувати певні тенденції: відсутність проблем із надходженнями у відносно безпечних областях, зростання надходжень податку на прибуток за рахунок виплат військовослужбовцям, незначне скорочення єдиного податку, незважаючи на можливість його не сплачувати частині платників, ненадходження плати за землю та ін.[43].

Податкові надходження, насамперед місцеві податки, надходять у меншому обсязі, ніж очікувалось до 24 лютого. Без урахування ПДФО лише 4 області отримали більше надходжень до місцевих бюджетів, ніж за аналогічний період минулого року – Дніпропетровська (+60 млн грн), Івано-Франківська (+20 млн грн), Львівська (+120 млн грн) та Полтавська (+260 млн грн). У цілому до місцевих бюджетів надійшло на 5,4 млрд грн (на 16,3%) податкових надходжень, відмінних від ПДФО, менше, ніж за березень-травень 2021 року. На Луганщині “втрати” становили 75%, Херсонщині – 65%, Запоріжжі та Донеччині – близько 47%, що пов’язано з

активними бойовими діями та окупацією росією великої частини цих областей.

Основним чинником зниження податкових надходжень є війна та її наслідки – зменшення кількості мешканців громад за рахунок міграції до західних регіонів та за кордон, зниження ділової активності великих та малих компаній, падіння купівельної спроможності населення. Зміни в законодавстві у відповідь на нові виклики також вплинули на доходи міського бюджету. Так, для стабілізації ситуації на ринку палива з середини березня запроваджено нульову ставку податку, який раніше частково надходив до міських бюджетів (для порівняння: за березень-травень 2021 року місцеві домогосподарства отримали 3,45 млрд грн акцизу на паливо продані в Україні та ввезені на митну територію України). Для окремих громад цей вид доходу був доволі вагомим.

Змінилися й умови сплати єдиного податку: з одного боку дозволено його не платити окремим категоріям, а з іншого – з'явилася можливість практично для будь-якого бізнесу перейти на особливі умови оподаткування за ставкою 2%, а отже, з'явилися нові платники цього податку. В областях, де ведуться (чи велися) бойові дії, платники скористалися законодавчим звільненням від обов'язкового оподаткування єдиним податком для фізичних осіб-підприємців 1-ї та 2-ї груп (з березня вони отримали змогу сплачувати єдиний податок на добровільній основі). Натомість у відносно безпечних регіонах платники продовжували платити з різних причин (хтось із патріотичних міркувань, а хтось просто побоюючись необхідності потім доплатити за період несплати). У підсумку єдиного податку надійшло менше на 770 млн грн (на 8%).

Спрацювали й передбачені законодавством пільги з податків на майно (плата за землю, нерухоме майно, транспортний податок). Так, з березня 2022 року по 31 грудня року, наступного за роком, в якому припинено або скасовано воєнний стан, звільняються від плати за землю платники на

територіях, на яких ведуться бойові дії. Йдеться про «земельні ділянки (земельні частки/паї), що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації, а також земельні ділянки (земельні частки/паї), які визначені обласними військовими адміністраціями як засмічені вибухонебезпечними предметами та/або на яких наявні фортифікаційні споруди»[43].

Водночас податок за землю не стягується в повному обсязі навіть у західних областях, оскільки органи ДПС не беруть участь в адмініструванні цього податку (зокрема, через проблеми з програмним забезпеченням, яке після оновлення задля синхронізації з базами кадастру не запрацювало). Водночас перелік територій, релевантних для цілей оподаткування, ще не визначено (інші переліки територій, що підпадають під дію, у тому числі офіційно визначені, для цих цілей не використовуються). Крім того, наприкінці минулого року уряд [оновив](#) методику нормативно-грошової оцінки земель, тому в частині випадків нові витяги формувались на меншу суму, ніж торік.

В результаті податки на майно в перші три місяці повномасштабного вторгнення зменшились на третину – якщо в 2021 році їх надійшло 10,2 млрд грн, то цього року на 3,6 млрд грн менше. Єдиною областю, де надходження вирости, є Львівщина (+8,1% або +35,1 млн грн). В решті областей країни місцеві бюджети недоотримали доходи від цього податку. При цьому в Києві надходження становили на 1,2 млрд грн (61,5%) менше, ніж торік, а в деяких областях (Луганська, Харківська та Херсонська) збитки становили близько 80%.

Неподаткові надходження місцевих бюджетів за перші повні три місяці війни скоротилися майже вдвічі – з 6,68 млрд грн до 3,5 млрд грн. Найбільший внесок до них робили власні надходження бюджетних установ, які зменшились майже вдвічі (до 2,3 млрд грн), а також плата за надання

адміністративних послуг (надійшло лише 61% від обсягу за аналогічний період минулого року). Єдиною областю, де неподаткові надходження не зменшилися, стала Одеська. Водночас до місцевих бюджетів Луганщини надійшло лише 5 млн грн неподаткових надходжень (у порівнянні зі 141,4 млн грн за цей же період 2021 року). Бюджети Донеччини, Харківщини та Херсонщини втратили понад 80%, а до бюджету м. Києва надійшло на 75% менше неподаткових надходжень, ніж торік. Основні причини спаду – ненадання адміністративних послуг: у найбільш постраждалих областях через ведення бойових дій, а в умовно безпечних – через те, що багато реєстрів були закриті з безпекових причин. Відтак до місцевих бюджетів не надходив адміністративний збір. Також скоротилися власні надходження бюджетних установ та доходи від власності та підприємницької діяльності [43].

Тому, незважаючи на складну безпекову ситуацію, платники податків продовжували, хоч і частково, сплачувати платежі до місцевих бюджетів області. Таким чином, захищені видатки можуть фінансуватися практично в усіх сферах діяльності місцевого самоврядування.

3.2. Перспективи формування доходів.

Аналіз місцевих бюджетів інших країн світу показує, що в Європі існує ціла низка розвинутих країн, де місцеві бюджети наділені дуже високою фінансовою автономією, тобто їх формування практично не залежить або слабо залежить від центрального уряду і вони формуються за рахунок власних доходів. Фінансова автономія таких місцевих органів влади складає від 70 до 98%. До таких країн належать Австрія, Швейцарія, Швеція, Фінляндія. Фінансова автономія місцевих бюджетів Бельгії, Данії, Франції коливається від 55 до 70% [9]. Основу фінансової автономії органів місцевої влади цих країн становлять місцеві податки і місцеві надбавки до загальнодержавних податків. У скандинавських країнах автономія місцевих

територіальних одиниць забезпечується в основному за рахунок стягування прямих місцевих податків. Так, у Норвегії їх частка становить порядку 55,2% поточних доходів, у Швеції – майже 64,3% [9]. Значною фінансовою автономію відрізняються Литва, Словаччина, Словенія, Румунія, де питома вага трансфертів у загальному обсязі доходів місцевих бюджетів не перевищує 20% [43].

В Україні початок реформи місцевого самоврядування та організації територіальної влади на засадах децентралізації розпочався з ухвалення урядом Концепції реформування місцевого самоврядування та організації територіальної влади в Україні[25].

Метою реформи є забезпечення можливості за рахунок власних фінансових ресурсів самостійно вирішувати проблеми місцевого значення в інтересах жителів громади, тобто наділення територіальних громад більшими обсягами ресурсів та мобілізація їхніх внутрішніх резервів[30].

В свою чергу, стан процесу бюджетної децентралізації в Україні свідчить про неузгодженість та перетин повноважень органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, зокрема у сфері розробки та ухвалення місцевих бюджетів. Децентралізація, яка відбувається, полягає у зміні агентів, що виконують загальнодержавні функції, але не в отриманні автономії у прийнятті податково-бюджетних рішень. Залишається важливою сильна цілеспрямована політика центрального уряду, а органам виконавчої влади на місцях відводиться роль втілювачів стратегії центру.

Місцеві бюджети в Україні дедалі більше відрізняються одне від одного за рівнем соціально-економічного розвитку та демонструють хронічні дисбаланси та дефіцити. Основна диференціація місцевих бюджетів визначається територіальними особливостями, розвиненістю інфраструктури, масштабністю реформ, що виражається у збільшенні

принципових відмінностей у розподілі податкового потенціалу по країні, структурі потреб бюджетного фінансування та державі. своїх бюджетів

Гострою також є проблема достатнього фінансового забезпечення виконання делегованих повноважень, хоча витрати на одиницю контингенту суттєво відрізняються в залежності від густоти населення територіальної одиниці. Так, наприклад, видатки на одного учня загальноосвітньої школи варіюються від 8 до 50 тис. грн. при середньому показнику по країні в 12 тис. грн. (за даними виконання місцевих бюджетів у 2019 році). Постійна нестача бюджетних коштів унеможливорює надання якісних суспільних послуг мешканцям відповідних територіальних громад та призводить до скорочення мережі бюджетних установ[30].

Сьогодні формування місцевих бюджетів на 57 % відбувається за рахунок міжбюджетних трансфертів. При цьому цільові трансферти склали в 2019 році 96 % загального обсягу міжбюджетних трансфертів на користь місцевих бюджетів [10]. Малоефективна і чинна модель фінансового вирівнювання. Вона позбавляє органів місцевого самоврядування зацікавленості в акумулюванні коштів до Державного та місцевих бюджетів.

В Україні також відсутнє повноцінне та самодостатнє регіональне самоврядування на рівні району та області. Немає інструментів підтримки цієї самодостатності, зокрема: регіональної власності, регіональної купівельної спроможності та регіональних податків. У різних регіонах є податкові надходження до місцевих бюджетів, які суттєво різняться, а інколи є абсолютно невиправданими. Наприклад, згідно з рішенням міської ради податок на нерухомість у деяких містах України значно вищий, ніж у Києві, хоча вартість житла в столиці вища.

Для цього місцеві податки мають бути стабільними і не змінюватись щорічно. Це дасть змогу планувати та прогнозувати податкові надходження до регіону на перспективу та за рахунок отриманих коштів впливати на

зростання або, навпаки, скорочення обсягів виробництва (у випадку екологічно небезпечних підприємств), його модернізація. Насправді у 2016 році місцеві громади отримали необмежені повноваження щодо їх реалізації, на реалізацію яких немає коштів, де місцевий бюджет хронічно дефіцитний і його можна завершити. Покрити свій дефіцит за рахунок витрачання грошей неможливо, тому що тільки держава має право це реалізувати. У цих умовах фінансова підтримка регіону є ще більш важливою.

Навіть екологічний податок, який надходить до бюджету і не використовується за призначенням, не відповідає вимогам нормативно-правових актів, оскільки громади в умовах існуючої децентралізації не мають у своєму розпорядженні десяти з половиною коштів на соціальний розвиток. Таким чином, на сьогоднішній день можна вважати такі нагальні проблеми процесів децентралізації місцевих бюджетів в Україні поза межами досяжності:

- невідповідність між обсягом доходів бюджетів і реальними потребами у фінансуванні поточних видатків.
- домінування поточних видатків місцевих бюджетів над видатками розвитку.
- відсутність чіткого розподілу функціональних повноважень і відповідальності за надання послуг між рівнями влади[30].

Проблема місцевого самоврядування щодо встановлення критеріїв розподілу делегованих і власних повноважень регіональних і місцевих органів влади, податкового законодавства щодо визначення системи місцевих податків і зборів, а також законодавства, що регулює здійснення фінансового контролю з метою вдосконалення системи місцевого аудиту, встановлення нових принципів державного аудиту та запровадження державного аудиту. Основна проблема полягає в тому, що органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади не надають людям

якісні публічні послуги та не сприяють місцевому та регіональному розвитку.

Відсутність або низька якість публічних послуг. Законодавство покладає на органи місцевого самоврядування обов'язок надання основних соціальних та адміністративних послуг: дошкільної, середньої та професійно-технічної освіти, профілактики захворювань, первинної та вторинної медичної допомоги, охорони громадського порядку, організації комунального господарства, транспортне обслуговування тощо. Сьогодні виконувати всі ці функції здатні лише міські громади [4, с.61].

Невідповідність державних заходів потребам та інтересам громадян. Відсутність підзвітності та контролю з боку місцевих органів влади, особливо органів державних адміністрацій, перед громадою та їхня залежність від центрального уряду змушує громади приєднуватися до центрального уряду або власних егоїстичних інтересів.

Особливості бюджетного процесу - планування та виконання бюджету «зверху вниз» - об'єктивно унеможливають врахування інтересів громади в діяльності місцевих органів влади. Особливо це стосується розвитку інфраструктури. Як наслідок, до сьогодні не сформовані дієві механізми виявлення інтересів громади та їх врахування в діяльності органів місцевої влади.

Відсутність або слабкий рівень місцевого економічного розвитку. Бюджетна політика держави та місцевого самоврядування на сьогодні унеможливує місцевий розвиток. Більшість громад навіть не мають бюджетів розвитку і всі ресурси спрямовуються на задоволення поточних потреб. Унітарна модель побудови влади в Україні передбачає рівний рівень надання державних послуг по всій країні. Однак рівень економічного розвитку різних регіонів суттєво відрізняється [3, с.13].

Існування істотних протиріч в нормативно-законодавчій базі, що регулює формування і використання фінансових ресурсів місцевих

бюджетів, а саме: діють протилежні за змістом законодавчі норми, кожна з яких використовується урядом залежно від завдань, що постають в новому бюджетному році. Неузгодженість дій та конфлікти між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. На законодавчому рівні закладено ряд конфліктів між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Так, місцеві державні адміністрації, з одного боку, формуються згори, а з іншого - виконують делеговані законом функції виконавчих органів відповідних рад.

При цьому районні та обласні ради наділені безумовним правом висловлювати недовіру головам відповідних місцевих державних адміністрацій, що тягне за собою їх відставку. Голови ж місцевих державних адміністрацій не наділені безпосередніми правовими важелями контролю за діяльністю відповідних рад, впливу на них, навіть у випадку прийняття ними рішень, що суперечать законодавству.

Однією з причин неефективності діючої системи місцевого самоврядування є неузгодженість окремих норм Конституції України між собою та невизначеність окремих понять у законодавстві. 80% повноважень місцевого самоврядування (Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні») дублюються такими ж самими повноваженнями державних адміністрацій (Закон України «Про місцеві адміністрації»). Визначення «районні і обласні бюджети, які формуються з коштів державного бюджету» взагалі унеможлиблює існування виконавчих органів районних (обласних) рад, оскільки розпорядження державними коштами — прерогатива органів виконавчої влади, а не місцевого самоврядування.

З вище сказаного можна зробити низку пропозицій щодо вирішення проблем бюджетної децентралізації в Україні:

- перегляд існуючої системи оподаткування з метою надання місцевим органам влади прав та можливостей формувати бюджети за рахунок

власних джерел з метою підвищення їх самостійності у забезпеченні необхідним обсягом коштів;

- внесення змін до механізму центральної державної підтримки регіонів з метою створення умов для активізації всіх ендогенних факторів розвитку;

- доцільним є стимулювання територій зі значним ланцюговим ефектом поширення тенденцій економічного зростання;

- позбавити район функцій перерозподільної ланки коштів державного бюджету між бюджетами місцевого самоврядування (це питання потребує узгодженого проведення разом із питанням територіальної реформи).

ВИСНОВКИ

У зв'язку з проведенням дослідження, виконанням поставлених завдань і мети було встановлено, що головним завданням бюджетної децентралізації є формування ефективного місцевого самоврядування. Запроваджувана реформа сприяє підвищенню фінансового забезпечення бюджетів місцевих органів самоврядування та надала можливості для зростання конкурентоспроможності регіонів, щоб зробити їх більш привабливими з інвестиційної точки зору. Ефективна та прозора бюджетна діяльність на місцевому рівні є важливим елементом для підвищення соціально-економічного розвитку та фінансової стійкості всієї країни в цілому.

Відповідно до поставлених завдань:

1. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері фінансової діяльності включає розподіл і перерозподіл грошових ресурсів. Забезпечуючи виконання місцевих бюджетів, вони мають право вживати заходів щодо виявлення та усунення відхилень від встановлених правил зарахування та використання бюджетних коштів.
2. За своєю сутністю місцевий бюджет – це основний фінансовий план органів місцевого самоврядування.
3. Доходи бюджету класифікуються за такими розділами:
 - податкові надходження;
 - неподаткові надходження;
 - доходи від операцій з капіталом;
 - трансферти.
4. Органи місцевого самоврядування мають право самостійно прийняти рішення щодо напрямів та обсягів видатків бюджетів у процесі складання й затвердження місцевих бюджетів.

5. Аналізуючи доходи місцевого бюджету Прибузької сільської ради, можна спостерігати, що в бюджеті є незначне перевиконання плану.
6. Видатки місцевого бюджету Прибузької сільської ради забезпечують пріоритетне спрямування коштів бюджету сільської ради на соціально-значимі напрямки розвитку сіл і використовуються в повному обсязі.
7. Податкові надходження, насамперед місцеві податки, надходять у меншому обсязі, ніж очікувалось до 24 лютого, у зв'язку з повномасштабною війною.
8. Місцеві податки повинні бути стабільними, не змінюватись щорічно. Це дозволить здійснювати на перспективу планування та прогнозування надходжень податків до регіону, а за рахунок отриманих фінансових ресурсів впливати на зростання, або навпаки скороченню обсягів виробництва (у випадку екологічно небезпечних підприємств), їх модернізації.

Важливою проблемою, існування якої обмежує ефективність механізму наповнення та використання бюджету на всіх рівнях в Україні, є перевищення видатків бюджету над доходами. При цьому дефіцит характерний як для державного, так і для місцевого бюджету. Зазначимо, що негативний вплив такого дефіциту проявляється в недостатньому фінансуванні таких важливих галузей, як охорона здоров'я, освіта, житлово-комунальне господарство, соціальна сфера.

Показовим є й те, що в Україні штучно створено суттєвий рецесивний дефіцит місцевих бюджетів, який неможливо ліквідувати навіть за рахунок перерахування коштів, передбачених державним бюджетом. Характерна ознака бюджетної системи України безпосередньо пов'язана з необхідністю

застосування ефективних способів управління бюджетними ресурсами на регіональному рівні.

Про недосконалість системи розподілу прибутків між рівнями бюджетної системи свідчить і той факт, що сьогодні понад 90% місцевих бюджетів – дотаційні, в основному, це бюджети районів, і тільки 6,7% виступають донорами в умовах чинної системи бюджетного регулювання. Результатом негативної тенденції збільшення кількості дотаційних бюджетів стало щорічне зменшення зацікавленості регіонів у мобілізації прибутків та поступове зниження ефективності використання одержуваних коштів[43].

Місцеве самоврядування є важливим складовою побудови демократичної правової держави. Чим більше людей зацікавлені в розвитку регіону та країни, тим більше є в них можливостей задовольняти свої інтереси, тим краще вони ставляться до своєї національної свідомості, до загальносуспільних питань і шляхів їх вирішення. Лише за умови поступального розвитку територіальних громад, покращиться добробут та соціально-політична і економічна стабільність[20].

Сильне місцеве самоврядування базується на розвиненому громадянському суспільстві й демократії, несумісній з тоталітарним режимом, що виключає можливість узурпацію влади. Пріоритетами запроваджених у державі змін є визначено розширення прав органів місцевого самоврядування у процесі прийняття рішень та надання їм повної бюджетної автономності щодо складання та наповнення своїх бюджетів, також здійснення видаткових повноважень – реалізації реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Повноваження, фінансові ресурси і контроль – це три стовпи, на яких будується ефективна модель місцевого автономії, на основі якої територіальні громади максимально мобілізують власні внутрішні резерви[30].

Запровадження нового механізму бюджетного регулювання трансформувало загальну систему збалансованості всіх місцевих бюджетів у горизонтальне вирівнювання податкоспроможності територій за рівнем доходів на одного жителя. Значна частина бюджетних коштів залишається в повному розпорядженні місцевої влади. Реформа міжбюджетних відносин стимулює територіальні громади до більш ефективного наповнювання своїх кошторисів, переходу на самозабезпечення й ощадно планувати видатки. Місцева влада самостійно вирішує, на що потрібно витратити бюджетні кошти, що особливо важливо для розвитку об'єднаних територіальних громад[30].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Василик О.Д. Державні фінанси України: Підручник. / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 608 с.
3. Вишняков С.В. Місцеві бюджети / С.В. Вишняков // Фінанси України. – 2001. – №10. – С. 11-16.
4. Вовна Н.І. Наукова парадигма доходів місцевих бюджетів / Н.І. Вовна // Світ фінансів. – 2007. – Випуск 2 (11). – С. 49-62.
5. Гарбузов В.Ф. Фінансово-кредитний словник Т. 2 / В.Ф. Гарбузов. – М.: Фінанси і статистика, 1986. – 512 с.
6. Карлін М.І. Державні фінанси в транзитній економіці: Навчальний посібник / М.І. Карлін, Л.М. Горбач, Л. Я. Новосад за заг. ред. д.е.н., проф. Карліна М.І. – К.: Кондор, 2003. – 220 с.
7. Кириленко О.П. Місцеві фінанси: Підручник. / О.П. Кириленко. – К.: Знання, 2006. – 677 с.
8. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України: Навчальний посібник. / В.І. Кравченко. – К.: Знання, КОО, 1999. – 487 с.
9. Озеров Н.М. Місцеві фінанси і місцевий бюджет. / Н.М. Озеров, А.Н. Оптивцев, Ф.Е. Орлов. 1931.
10. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитної економіки України: Монографія. / К.В. Павлюк. – К.: НДФІ, 2006. – 584 с.
11. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua>
12. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування (станом на 10 вересня 2020 р.) / Міністерство розвитку громад та територій України.

URL: [https:// decentralization.gov.ua/uploads/library/file/593/ Моніторинг__10.09.2020.pdf](https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/593/Моніторинг__10.09.2020.pdf)

13. Сунцова О.О. Місцеві фінанси: Навчальний посібник. / О.О. Сунцова. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 560 с.
14. Булгаков С.О., Василенко А.І., Єрмоленко К.В., Огонь Ц.Г./ За редакції Булгакової С.О.- К.: Київський нац. торгов. –економ. ун-т, 2002. – 288 с. 2.
15. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України: підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004 р. – 608 с.
16. Проект адміністративно–територіальної реформи, Романа Безсмертного. Представлена на 10х Всеукраїнських муніципальних слуханнях: «Принципи місцевого самоврядування в нових політичних умовах» м. Судак, червень 2005 р.
17. Тарасюк М. В., Сироветник О. С. Доходи бюджету в системі соціально-економічного розвитку України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2018. № 21. Ч. 2. С. 93–97. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/21_2_2018ua/21.pdf
18. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Знання-Прес, 2006. 607 с.
19. Романенко О. Р. Фінанси : підручник. 4-те вид., стереотип. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 312 с.
20. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.
URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text)
21. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління. 2-ге вид., допов. і виправ. Київ : Центр сприяння інституц. розвитку держ. служби, 2005. 254 с.

22. Гурне Б. Державне управління / пер. з франц. В. Шовкуна. Київ : Основи, 1994. 165 с.
23. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація : монографія / кол. авт. : В. Б.Авер'янов, І. А. Грицяк, С. Д. Дубенко та ін. Київ : Вид-во УАДУ, 1997. 448 с.
24. Оболенський О. Ю. Державне управління та державна служба : словник-довідник. Київ : КНЕУ, 2005. 480 с.
25. Баранов С. Проблемні питання процесу бюджетної децентралізації в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 3. С. 115–120. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.19>
26. Малишко В.В. Державні фінанси України та їх вплив на соціально-економічний розвиток держави. Київ: НІСД, 2020, 380 с.
27. Нестеренко А.С. Фінансова система України: правова характеристика та законодавче регулювання: дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2015. 455 с 28.
28. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.– [Електронний ресурс]: Режим доступу: www.kmu.gov.ua/
29. Офіційний сайт Міністерства фінансів України.– [Електронний ресурс]: Режим доступу: www.mf.gov.ua/
30. Сайт «Децентралізація влади» [Електронний ресурс]: Режим доступу: decentralization.gov.ua/
31. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України: Навчальний посібник. К.: Знання-Прес, 2006. 607 с.
32. Бюджетний менеджмент: [підручник] / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; за заг. ред. В. Федосова. К.: КНЕУ, 2004. 864 с.
33. Раделицький Ю.О. Місцеві бюджети в умовах фінансової децентралізації в Україні: дис. ... док. економ. наук / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2019. 443 с.

34. Сукрушева Г.О. Місцеві бюджети як основна ланка місцевих фінансів України. Комунальне господарство міст. 2012. №102. С. 220-227.
35. Корягін М. В. Місцеві бюджети в парадигмі розвитку фінансових відносин на місцевому рівні. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.15. С. 214-219.
36. Першко Л. О., Довгань Л. П. Особливості процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування на сучасному етапі. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2018. № 8(77). С. 7-10.
37. Кульчицький М.І. Місцеві бюджети і механізм їх формування. Фінанси України. 2001. № 9. С. 99.
38. Опарін В.М., Малько В.І., Кондратюк С.Я. Бюджетна система: навч.-метод, посібник для самоств. вивч. дисц. К.:КНЕУ, 2000. 208 с.
39. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. К.: 2017. 119 с.
40. Набатова Ю. О., Ус Т.В. Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів. Ефективна економіка. 2015. Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4100>.
41. Офіційний веб-сайт Прибузької сільської ради - [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://prybuzka.gromada.org.ua>
42. Конституція України - [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua> › show
43. Портал OpenBudget - [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua>
44. Додаток 1

45. Додаток 2

Додаток 1

Характеристика виконання місцевого бюджету у 2021 році (грн..)

Найменування	Загальний фонд				Спеціальний фонд				Разом	Виконано за 2021 року	+/-	% виконання
	Затверджено розписом на 2021 р. з урахуванням	Виконано за 2021 року	+/-	% виконання	Затверджено розписом на 2021 р. з урахуванням	Виконано за 2021 року	+/-	% виконання				
1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Податкові надходження	22 422 080,00	25 875 089,59	3 453 009,59	115,40	1 350,00	1 457,23	107,23	107,94	22 423 430,00	25 876 546,82	3 453 116,82	115,40
Податки на доходи	12 012 920,00	14 459 791,22	2 446 871,22	120,37					12 012 920,00	14 459 791,22	2 446 871,22	120,37
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	1 900,00	4 865,03	2 965,03	256,05					1 900,00	4 865,03	2 965,03	256,05
Акцизний податок	120 000,00	124 657,69	4 657,69	103,88					120 000,00	124 657,69	4 657,69	103,88
Місцеві податки	10 287 260,00	11 285 775,65	998 515,65	109,71					10 287 260,00	11 285 775,65	998 515,65	109,71
Податок на майно	7 075 160,00	7 385 730,63	310 570,63	104,39					7 075 160,00	7 385 730,63	310 570,63	104,39
Єдиний податок з юридичних осіб	89 000,00	128 296,70	39 296,70	144,15					89 000,00	128 296,70	39 296,70	144,15
Єдиний податок з фізичних осіб	810 000,00	1 019 349,06	209 349,06	125,85					810 000,00	1 019 349,06	209 349,06	125,85
Єдиний податок з сільськогосподарських товаровиробників	2 313 100,00	2 752 399,26	439 299,26	118,99					2 313 100,00	2 752 399,26	439 299,26	118,99
Неподаткові надходження	240 200,00	258 192,43	17 992,43	107,49	1 697 454,52	1 635 906,48	-61 548,04	96,37	1 937 654,52	1 894 098,91	-43 555,61	97,75
Доходи від власності та підприємницької діяльності	5 100,00	5 806,17	706,17	113,85					5 100,00	5 806,17	706,17	113,85
Плата за надання інших адміністративних послуг	12 500,00	22 246,49	9 746,49	177,97					12 500,00	22 246,49	9 746,49	177,97
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном	25 800,00	32 778,10	6 978,10	127,05					25 800,00	32 778,10	6 978,10	127,05
Державне мито, пов'язане з видачею та	4 000,00	3 264,00	-736,00	81,60					4 000,00	3 264,00	-736,00	81,60

оформленням закордонних паспортів (посвідок) та паспортів громадян України												
Орендна плата за водні об'єкти	0,00	59,32	59,32						0,00	59,32	59,32	
Інші надходження	192 800,00	194 038,35	1 238,35	100,64		83,07	83,07		192 800,00	194 121,42	1 321,42	100,69
Інші надходження	0,00	1 163,78	1 163,78						0,00	1 163,78	1 163,78	
Кошти за шкоду, що заподіяна на земельних ділянках державної та комунальної власності	192 800,00	192 874,57	74,57	100,04					192 800,00	192 874,57	74,57	100,04
Власні надходження бюджетних установ					1 697 454,52	1 635 823,41	-61 631,11	96,37	1 697 454,52	1 635 823,41	-61 631,11	96,37
Плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю					634 477,74	551 734,52	-82 743,22	86,96	634 477,74	551 734,52	-82 743,22	86,96
Плата за оренду майна бюджетних установ					6 000,00	5 388,13	-611,87	89,80	6 000,00	5 388,13	-611,87	89,80
Надходження бюджетних установ від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна)					48 052,03	66 153,03	18 101,00	137,67	48 052,03	66 153,03	18 101,00	137,67
Благодійні внески, гранти та дарунки					870 805,68	874 428,66	3 622,98	100,42	870 805,68	874 428,66	3 622,98	100,42
Кошти, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб					138 119,07	138 119,07	0,00	100,00	138 119,07	138 119,07	0,00	100,00
Кошти від реалізації безхазяйного майна, знахідок, спадкового майна, майна, одержаного територіальною громадою в порядку спадкування		300,00	300,00							300,00	300,00	
Офіційні трансферти	36 567 876,00	36 521 855,61	-46 020,39	99,87	199 000,00	199 000,00		100,00	36 766 876,00	36 720 855,61	-46 020,39	99,87
Від органів державного управління	36 567 876,00	36 521 855,61	-46 020,39	99,87	199 000,00	199 000,00		100,00	36 766 876,00	36 720 855,61	-46 020,39	99,87
Базова дотація	4 339 500,00	4 339 500,00	0,00	100,00					4 339 500,00	4 339 500,00	0,00	100,00
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад	3 952 200,00	3 908 456,60	-43 743,40	98,89					3 952 200,00	3 908 456,60	-43 743,40	100,00
Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	17 612 500,00	17 612 500,00	0,00	100,00					17 612 500,00	17 612 500,00	0,00	100,00

Медицина субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	5 319 500,00	5 319 500,00	0,00	100,00					5 319 500,00	5 319 500,00	0,00	100,00
Дотація з місцевого бюджету за рахунок стабілізаційної дотації з державного бюджету	153 200,00	153 200,00	0,00	100,00					153 200,00	153 200,00	0,00	100,00
Дотація з місцевого бюджету на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету,	2 940 400,00	2 940 400,00	0,00	100,00					2 940 400,00	2 940 400,00	0,00	100,00
Субвенції з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам,	2 250 576,00	2 248 299,01	-2 276,99	99,90	199 000,00	199 000,00		100,00	2 449 576,00	2 447 299,01		99,91
Субвенція з місцевого бюджету на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування	733 584,00	733 584,00	0,00	100,00					733 584,00	733 584,00		100,00
Субвенція з місцевого бюджету на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	3 156,00	3 156,00	0,00	100,00					3 156,00	3 156,00		100,00
Субвенція з місцевого бюджету на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти 'Нова українська школа' за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	167 160,00	165 809,77	-1 350,23	99,19					167 160,00	165 809,77	-1 350,23	99,19
Субвенція з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері охорони здоров'я за рахунок коштів медичної субвенції,	108 200,00	108 200,00	0,00	100,00					108 200,00	108 200,00		100,00
Субвенція з місцевого бюджету на				0,00	199 000,00	199 000,00		100,00	199 000,00	199 000,00		100,00

фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах за рахунок відповідної субвенції												
Інші субвенції з місцевого бюджету	1 238 476,00	1 237 549,24	-926,76	99,93					1 238 476,00	1 237 549,24	-926,76	99,93
Всього без урахування трансферт	22 662 280,00	26 133 582,02	3 471 302,02	115,32	1 698 804,52	1 637 363,71	-61 440,81	96,38	24 361 084,52	27 770 945,73	3 409 861,21	114,00
Всього	59 230 156,00	62 655 437,63	3 425 281,63	105,78	1 897 804,52	1 836 363,71	-61 440,81	96,76	61 127 960,52	64 491 801,34	3 363 840,82	105,50

Додаток 2

**Звіт про виконання видаткової частини сільського бюджету
Прибузької сільської ради за 2021р.**

Найменування показника	Загальний фонд				Спеціальний фонд			
	Затверджено розписом на 2021 р. з урахуванням змін	Виконано за 2021 року	+/-	% виконання	Затверджено розписом на 2021 р. з урахуванням змін	Виконано за 2021 року	+/-	% виконання
1	3	4	5	6	7	8	9	10
Державне управління	5 241 881,00	5 048 669,4	-193 211,58	96,31	18 941,25	16 319,25	-2 622,00	86,16
Організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності сільської рад	5 241 881,00	5 048 669,42	-193 211,58	96,31	18 941,25	16 319,25	-2 622,00	86,16
Освіта	35 544 322,00	33 893 627,83	-1 650 694,17	95,36	2 417 046,95	2 207 792,43	-209 254,52	91,34
Надання дошкільної освіти	6 585 247,00	6 461 252,32	-123 994,68	98,12	484 096,73	436 797,92	-47 298,81	90,23
Надання загальної середньої освіти загальноосвітніми навчальними закладами (в т. ч. школою-дитячим садком, інтернатом при школі), спеціалізованими школами, ліцеями, гімназіями, колегіумами	27 564 642,00	26 047 002,52	-1 517 639,48	94,49	1 932 950,22	1 770 994,51	-161 955,71	91,62
Забезпечення діяльності інших закладів у сфері освіти	1 084 554,00	1 082 413,47	-2 140,53	99,8	0	0	0	0
Інші програми та заходи у сфері освіти	309 879,00	302 959,52	-6 919,48	97,77			0	0
Соціальний захист та соціальне забезпечення	165 357,00	164 119,08	-1 237,92	99,25	138 119,07	138 119,07	0	100
Інші видатки на соціальний захист	1 000,00	1 000,00	0	100			0	0

ветеранів війни та праці								
Організація проведення громадських робіт	139 357,00	138 119,08	-1 237,92	99,11	138 119,07	138 119,07		100
Інші заходи у сфері соціального захисту і соціального забезпечення	25 000,00	25 000,00	0	100			0	
Культура і мистецтво	1 225 893,00	1 207 306,22	-18 586,78	98,48	253 231,25	253 231,25	0	100
Забезпечення діяльності бібліотек	232 920,00	232 262,95	-657,05	99,72	69 300,28	69 300,28	0	100
Забезпечення діяльності палаців і будинків культури, клубів, центрів дозвілля та інших клубних закладів	992 973,00	975 043,27	-17 929,73	98,19	183 930,97	183 930,97	0	100
Житлово-комунальне господарство	1 741 384,00	1 531 237,86	-210 146,14	87,93	929 234,00	920 400,74	-8 833,26	99,05
Забезпечення діяльності водопровідно-каналізаційного господарства	1 080 571,00	884 508,62	-196 062,38	81,86	158 657,00	158 646,36	-10,64	99,99
Організація благоустрою населених пунктів	660 813,00	646 729,24	-14 083,76	97,87	770 577,00	761 754,38	-8 822,62	98,86
Економічна діяльність	96 000,00	80 000,00	-16 000,00	83,33	4 183 033,00	4 139 286,60	-43 746,40	98,95
Здійснення заходів із землеустрою	96 000,00	80 000,00	-16 000,00	83,33				
Розроблення схем планування та забудови територій			0		31 833,00	31 830,00	-3	99,99
Виконання інвестиційних проектів в рамках формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад			0		3 952 200,00	3 908 456,60	-43 743,40	98,89
Утримання та розвиток автомобільних доріг та дорожньої інфраструктури за рахунок субвенції з державного бюджету					199 000,00	199 000,00	0	100

Інша діяльність	158 361,00	135 435,50	-22 925,50	85,52	114 150,00	112 800,00	-1 350,00	98,82
Заходи із запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	42 891,00	19 965,50	-22 925,50	46,55			0	
Забезпечення діяльності місцевої пожежної охорони	115 470,00	115 470,00	0	100	112 800,00	112 800,00		100
Природоохоронні заходи за рахунок цільових фондів			0		1 350,00		-1 350,00	0
Субвенція з місцевого бюджету на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших	733 584,00	733 584,00	0	100				
Субвенція з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері охорони здоров'я за рахунок коштів медичної субвенції	5 427 700,00	5 319 500,00	-108 200,00	98,01			0	
Субвенція з місцевого бюджету за рахунок залишку коштів медичної субвенції, що утворився на початок бюджетного періоду	207 872,00	207 872,00	0	100			0	
Інші субвенції з місцевого бюджету	5 538 468,00	5 214 495,70	-323 972,30	94,15			0	
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів	15 000,00	15 000,00	0	100			0	
Разом видатків	56 095 822,00	53 550 847,61	-2 544 974,39	95,46	8 053 755,52	7 787 949,3	-265 806,18	96,7